

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra antropologie a zdravotní vědy

Bakalářská práce

Matěj Mládek

Sexuální obtěžování na českých středních a vysokých školách

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně a uvedl v ní všechny použité zdroje a literaturu.

V Ostravě dne 17.4. 2023

.....

Matěj Mládek

Poděkování

Na tomto místě bych velmi rád poděkoval především doc. Mgr. Martině Ciché, Ph.D. za její vstřícné vedení mé bakalářské práce a za velmi užitečné a cenné rady, které mi poskytla. Poděkování také patří organizaci Konsent, která mi dala možnost zúčastnit se jednoho z jejich workshopů a všem respondentům, kteří věnovali svůj čas vyplněním mého dotazníku.

Anotace

Jméno a příjmení:	Matěj Mládek
Katedra:	Katedra antropologie a zdravotní vědy
Vedoucí práce:	doc. Mgr. Martina Cichá, Ph.D
Rok obhajoby:	2023

Název práce:	Sexuální obtěžování na českých středních a vysokých školách
Název v angličtině:	Sexual harassment in the environment of Czech high schools and universities
Anotace práce:	<p>Cílem této bakalářské práce je zjistit, jak zásadní roli aktuálně hraje sexuální obtěžování na českých středních a vysokých školách. Teoretická část vysvětluje důležité pojmy a představí základní vzhled do problematiky, jako je motivace aktérů (v tomto případě vyučujících) takového chování, možná prevence či dopady na oběti. Následně je popisována situace na univerzitách ve Spojených státech amerických a posléze jsou tyto univerzity porovnány s českými. Je zde rovněž prezentován výzkum a zjištění ohledně výskytu sexuálního obtěžování na českých středních školách.</p> <p>V praktické části byl aktuálním studentům vysokých škol rozeslán anonymní dotazník – jedná se tedy o kvantitativní metodu sběru dat – se záměrem zjistit, jakou trajektorii má sexuální obtěžování ze strany vyučujícího na českých vysokých školách. Toho bylo dosaženo porovnáním výsledků s výstupy z let 2009 a 2013. Dalším cílem bylo vyhodnotit, v jaké míře se oběti sexuálního obtěžování obrátily na školního ombudsmana, případně pokud by se na něj obrátily v případě, že by byly sexuálně obtěžovány a, konečně, zjistit, co sami studenti považují za sexuální obtěžování.</p>
Klíčová slova:	sexuální obtěžování, vysoké školy, střední školy, prevence, dopady
Anotace v angličtině:	The aim of this bachelor's thesis is to find out how crucial currently is the role of sexual harassment within the environment of Czech high schools and universities. The theoretical part explains important terms and provides a basic insight into the mentioned issue, such as motivation of actors (in this case these would be teachers), possible prevention or even impact on victims of such a behavior. Apart from that, the theoretical part also describes a current situation on the US

	<p>universities and those are then compared with the Czech universities. Finally, the theoretical part presents a research and findings regarding the sexual harassment within the Czech high schools.</p> <p>In the practical part, a current university students took part in an anonymous survey – therefore, it is a quantitative method of collecting data. A purpose was to find out whether the sexual harassment within the mentioned environment provides an increasing or decreasing trajectory. This has been achieved by comparing this theses' results with the results from 2009 and 2013. Another goal was to evaluate to what extent victims of sexual harassment turned to the school ombudsman, eventually, to what extent potential victims would turn to this institution and, finally, to find out what students think a sexual harassment means.</p>
Klíčová slova v angličtině:	sexual harassment, universities, high schools, prevention, impact
Rozsah práce:	59
Jazyk práce:	český

Obsah

ÚVOD	7
I. TEORETICKÁ ČÁST	9
1 Vymezení základních pojmů.....	9
1.1 Sexuální obtěžování.....	9
2 Sexuální obtěžování na vysokých školách ve vztahu vyučující a student.....	11
2.1 Prevence sexuálního obtěžování.....	12
2.2 Porovnání univerzitních politik ve vztahu k sexuálnímu obtěžování mezi univerzitami z USA a ČR	14
2.3 Pojetí prevence v České republice.....	18
3 Dopady sexuálního obtěžování	21
4 Situace na univerzitách v České republice a Spojených státech amerických	23
5 Sexuální obtěžování na českých středních školách.....	25
II. PRAKTICKÁ ČÁST	27
6 Cíle a výzkumné otázky, metodika výzkumu.....	27
7 Výsledky a analýza	29
Diskuse.....	45
Závěr	48
Seznam použitých zkratk	50
Použité zdroje.....	51
Seznam obrázků a grafů	56
Seznam příloh	57

Úvod

Pro svou bakalářskou práci jsem si vybral téma sexuální obtěžování na českých středních a vysokých školách. Důvodů je více – kromě mé osobní zkušenosti se jedná o velmi aktuální problematiku a kauzy tohoto charakteru pravidelně zaplňují český mediální prostor, a proto se domnívám, že je příhodné se tomuto společenskému jevu věnovat podrobněji.

Středoškolské a vysokoškolské prostředí je velmi specifické, panuje zde silná hierarchie a velké rozdíly v mocenském postavení, což může být často zneužíváno. Z tohoto důvodu se v bakalářské práci soustředím na sexuální obtěžování ze strany vyučujících směrem ke studentům. Vzhledem k tomu, že vědecké práce zabývající se touto problematikou věnují pozornost převážně prostředí vysokých škol a střední školy zatím nejsou v takovém objektu zájmu (a je to chyba, protože i tam má sexuální obtěžování přesah), podobně je koncipována má práce, tedy hlavní náplní je prostředí univerzit a problematika na středních školách je probírána okrajově.

Klíčová je role škol samotných – musí stanovit jasná pravidla a informovat zástupce akademické obce o jejich právech, povinnostech a zajistit tak preventivní postupy. Příkladem pro tuto takzvanou „*anti-harassment policy*“ mohou posloužit univerzity ze Spojených států amerických, kde jsou si velmi dobře vědomi, jak důležité je poskytnout informace zájemcům z řad potenciálních studentů a pracovníků o prevenci a mechanismech školy v této oblasti, a proto jsou přístupy českých univerzit v průřezu celé práce přirovnávány právě k těm americkým. Prevence je tedy esenciální složkou řešení této problematiky a je považováno za důležité se jí v této práci věnovat stejně jako důsledkům, když preventivní postupy selhávají. Klíčovým problémem je samotná definice sexuálního obtěžování, ta je totiž nejednotná a každý (Evropská unie, česká a americká legislativa apod.) k ní přistupuje trochu jinak. Zároveň je důležité tento pojem objasnit a oddělit jej od ostatních pojmů, jejichž význam je jednoduše zaměnitelný. Rovněž jsou v teoretické části zmíněna statistická data nejen z českého, ale i amerického vysokoškolského prostředí.

V rámci praktické části byl mezi studenty vysokých škol distribuován dotazník, byla tedy zvolena kvantitativní metoda sběru dat. Výstupy z něj jsou následně porovnávány s šetřeními, které byly uskutečněny v letech 2009 a 2013. Aby mohlo být porovnání jednotlivých výstupů co nejrelevantnější, otázky v dotazníkovém šetření byly přejaty ze srovnávaných výzkumů a

byly vybrány jen ty otázky, které byly považovány za nejdůležitější. Cílem je zjistit, co sami studenti považují za sexuální obtěžování, zda má toto chování na vysokých školách zvyšující nebo klesající trend, porovnat výsledky se zmiňovanými šetřeními a vyhodnotit, v jaké míře by se oběti sexuálního obtěžování a hypotetické oběti obrátili na institut univerzitního ombudsmana.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 Vymezení základních pojmů

V rámci závěrečné práce bude operováno převážně s pojmem sexuální obtěžování, proto je zásadní, aby bylo jasno, co tento pojem znamená a aby takovéto chování nebylo zaměňováno s pojmy jiného významu. Dále je uveden větší počet definic sexuálního obtěžování, aby vynikla problematika neexistující jednotné definice.

1.1 Sexuální obtěžování

Pojmem sexuální obtěžování je „*jakákoliv forma nevyžádaného verbálního, neverbálního nebo fyzického jednání sexuální povahy, jehož cílem nebo důsledkem je zásah do důstojnosti člověka, obzvláště když vytváří zastrašující, nepřátelské, ponižující, pokořující nebo urážlivé prostředí*“ (Směrnice Evropského parlamentu A Rady 2002/73/ES, 2002).

Tuzemská legislativa definuje sexuální obtěžování v rámci tzv. Antidiskriminačního zákona. Ten označuje sexuální obtěžování za jeden z typů diskriminace, konkrétně říká, že: „*chování, které má sexuální povahu a 1) jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osoby a vytvoření zastrašujícího, nepřátelského, ponižujícího, pokořujícího nebo urážlivého prostředí, nebo 2) které může být oprávněně vnímáno jako podmínka pro rozhodnutí ovlivňující výkon práv a povinností vyplývajících z právních vztahů*“ (Zákon č. 198/2009 Sb., 2009). Antidiskriminační zákon bude probírán i v následující kapitole.

Úřad pro rovnoměrné pracovní příležitosti Spojených států amerických (*Equal Employment Opportunity Commission EEOC*) rovněž nabízí rozdílnou definici: „*Nevítané sexuální návrhy, žádosti o sexuální laskavosti a jiné verbální nebo fyzické chování sexuální povahy představuje sexuální obtěžování, pokud toto chování explicitně nebo implicitně ovlivňuje zaměstnání jednotlivce, bezdůvodně zasahuje do pracovního výkonu jednotlivce nebo vytváří zastrašování, nepřátelské nebo útočné pracovní prostředí*“ (EEOC, 1997).

Tamní legislativa dále rozděluje sexuální obtěžování do dvou podkategorií:

- „*quid pro quo sexual harassment*,“ tedy forma typu „něco za něco.“ Jedná se o vážnější formy obtěžování, kdy je sexuální sblížení vyžadováno za určité služby, nebo pod určitou pohrůžkou;

- „*hostile environment sexual harassment*“, tedy takový typ obtěžování, který vytváří na pracovišti nepřátelské, urážlivé nebo zastrašující prostředí. Tento typ se od prvně zmíněného liší v důsledcích na zaměstnání jedince – nejedná se o žádné konkrétní návrhy, nýbrž o sexistické poznámky a vtipy nebo vystavování materiálů se sexuální tematikou (Cook et al., 2018).

Porovnáme-li všechny uvedené definice, mohli bychom konstatovat, že sexuální obtěžování je zkušenost, která se děje opakovaně a je všeobecně nechtěná, nevíтанá, či nepříjemná (Wilson in Šaldová et al., 2009, str. 11).

Sexuální zneužívání

Pojem sexuální zneužívání je používán v kontextu zneužívání nezletilých. Nejčastěji přijímanou definici vytvořila v roce 1992 zdravotní komise Rady Evropy - „*sexuální zneužívání je nepatřičné vystavení dítěte pohlavnímu kontaktu, činnosti či chování. Zahrnuje jakékoli pohlavní dotýkání, styk nebo vykořisťování kýmkoli, komu bylo dítě svěřeno do péče, anebo kýmkoli, kdo dítě zneužívá. Takovou osobou může být rodič, příbuzný, přítel, odborný či dobrovolný pracovník či cizí osoba*“ (zdravotní komise Rady Evropy, 1992)

Sexuální napadení

Poslední uvedenou definicí je ta týkající se sexuálního napadení – „*fyzické napadení sexuální povahy namířené proti jiné osobě bez jejího souhlasu. Zahrnuje pokusy donutit oběť k sexuální aktivitě a také zahrnuje znásilnění a pokus o znásilnění. Absence fyzického odporu ze strany oběti se nepovažuje za souhlas*“ (Cameron et al., 2011, str. 658).

Ostatní

V odborné literatuře může čtenář narazit na další pojmy, například znásilnění, sexuální násilí a sexuální vykořisťování. Z důvodu zaměření bakalářské práce nebudou dále rozebírány.

2 Sexuální obtěžování na vysokých školách ve vztahu vyučující a student

Prostředí vysokých škol je velmi specifické. Vyučující je zde ve výrazném mocenském postavení, protože je schopen svými rozhodnutími výrazně ovlivňovat životy studentů. Vohlídalová (2010) zmiňuje, že sexuální obtěžování ze strany pedagoga je právě zneužití tohoto mocenského postavení.

Obtěžující chování probíhá ve formálně asymetrickém vztahu a cílem tohoto chování je mocenskou nerovnováhu potvrdit, či dokonce zvýšit. O faktoru moci je tedy nutné uvažovat jako zásadním – je totiž součástí sexuálního obtěžování, ať už probíhá v jakémkoliv kontextu. Faktor moci rovněž proměňuje vztahovou dynamiku a dopadá na vnímání, prožívání a chování v konkrétních situacích. Může se stát, že osoba čelící obtěžujícímu chování si neuvědomuje jeho problematičnost, neprožívá jej jako obtěžování či ho za obtěžování nepovažuje, a tak se ani nebrání (Smetáčková, Pavlík, 2011, str. 370-371).

Dalším aspektem je mladistvost studentů, kteří jsou sice právně již považováni za dospělé, nicméně jistá naivita a respekt k pedagogům by mohla zabránit v detekování nevhodného chování právě ze strany vyučujících. K sexuálnímu obtěžování může samozřejmě docházet i mezi ostatními členy akademické obce, nicméně studenti/ky jsou v tomto směru nejzranitelnější skupinou (Skaine in Šaldová et al., 2009, str.10).

Kdy hrozí vznik sexuálního obtěžování

Pokud si pedagog není jistý, že bude schopen hranice profesního vztahu zachovat, neměl by vznik situací takového charakteru umožnit. Pro vyučující by nemělo být jakékoliv chování studentů omluvou pro to, že oni sami překročí hranice profesionality. Možnost vzniku sexuálního obtěžování vzniká taktéž při neformálních setkáních, tedy mimo prostředí školy během aktivit, které nemají se vzděláváním nic společného, například posezení v kavárně po přednášce. Zároveň se ale může jednat i o mimoškolní aktivity, často exkurze či praxe. V takových situacích může docházet k osobněji laděným rozhovorům o intimnějším tématech, typově o partnerském či sexuálním životě. Je nemístné se z pozice pedagoga ptát studentů na otázky z této oblasti, stejně tak jako se nechat do takto laděného rozhovoru studenty vtáhnout. Za určitých situací se mohou neformální setkání s vyučujícími pojit s konzumací alkoholu, což samozřejmě atmosféru uvolní ještě mnohem více. V českém kulturním prostředí hraje důležitou

roli i aspekt oslovování, a co se týče vztahu pedagog a student/ka, je rozdíl mezi vykáním a tykáním zásadní – tykání způsobuje změnu v postavení a vztah se stává osobnějším (Smetáčková et al., 2009, str. 23-24).

2.1 Prevence sexuálního obtěžování

Pro co nejmenší výskyt sexuálního obtěžování ve vysokoškolském prostředí je zapotřebí, aby byla splněna především následující kritéria, která by takovému chování účinně zabránila, případně by mohla pomoci k rychlému vyřešení problému:

- jasně stanovená definice sexuálního obtěžování – jak bylo nastíněno v první kapitole, neexistuje jedna definice, která by byla všemi akceptována. Dobře postavená definice sexuálního obtěžování je přitom jedním ze základních kroků při přípravě univerzitní politiky;
- kvalifikované lidské zdroje a proškolení pracovníci, tedy osoba, na kterou se mohou poškození členové akademické obce obrátit;
- účinně informovat členy akademické obce o jejich právech (Šaldová et al., 2009, str. 8-10).

Schneider (1987, str. 62) prevenci sexuálního obtěžování shrnula do následujících slov: „*Jasně definovaná politika šířená mezi studenty, vyučujícími a technickými pracovníky, je základní složkou potlačení sexuálního obtěžování, což ale musí být podporováno dalšími opatřeními, mezi které patří: písemné postupy pro podávání formální i neformální stížnosti; viditelná podpora ze strany oficiálních pracovišť; propagace a školení pro studenty a všechny úrovně univerzitního personálu; a jasné, smysluplné sankce za přestupky.*“

2.1.1 Odlišné přístupy k legislativě mezi Českou republikou a Spojenými státy americkými

V rámci porovnání vnímání problematiky sexuálního obtěžování byl vybrán postup univerzit ze Spojených států amerických, protože se předpokládá, že jedině renomované univerzity ze západního světa poslouží jako dobrý příklad. Dalším důvodem je, že kultura a společnost anglosaských zemí je té naší do jisté míry podobná.

Americké a západoevropské sociální vědy začaly klást pozornost problematice sexuálního obtěžování již v 70. letech 20. století. Koncept sexuálního obtěžování postupně integroval genderový rozměr a byl specifikován v závislosti na prostředí, kde k obtěžování dochází. Rovněž se začaly rozvíjet odlišné přístupy ke zkoumání tohoto fenoménu a snaha jej definovat. (Smetáčková, Pavlík., 2011, str. 362).

V době, kdy v západních zemích světa začaly vznikat první zákony a normy zabývající se tímto tématem, Česká republika (tehdy Československo) žilo v socialistickém zřízení, které této problematice vůbec nevěnovalo pozornost.

Legislativa Spojených států amerických se problematikou sexuálního obtěžování zabývá již od šedesátých let minulého století. Za důležité milníky v této oblasti jsou považovány následující roky – 1964, kdy byl přijat Článek VII Občanskoprávního zákona (*Title VII of the Civil Rights Act*) a posléze Článek IX v Dodatku zákonu o vzdělávání (*Higher Education Amendments*), který byl přijat v roce 1972. Většina případů ohledně sexuálního obtěžování byla rozhodnuta na základě Článku VII, protože je v platnosti delší dobu a také protože nebyl specificky zaměřen na školní prostředí. Dále se tento článek zabývá vzdělávacími institucemi, jejich rolí coby zaměstnavatele a zakazuje diskriminaci na základě pohlaví z privilegovaných podmínek a postavení (Paludi et al., 1996, str. 10-16).

Článek IX z roku 1972 je velmi důležitý tím, že zajišťuje práva studentů a striktně zakazuje jakoukoliv formu sexuálního obtěžování na univerzitách financovaných z veřejných (federálních) prostředků (Vohlídalová, 2009, str. 67)

Česká republika (dále jen ČR) se sexuálnímu obtěžování věnuje v rámci tzv. Antidiskriminačního zákona (dále jen AZ), který vešel v účinnost prvního září roku 2009 a od té doby byl několikrát novelizován. Nutno dodat, že AZ vznikl několik let, aby byl v roce 2008 vetován tehdejšími prezidentem republiky Václavem Klausem. Za absenci zákona byla ČR kritizována nejen Organizací spojených národů, ale i Evropskou komisí, která dokonce na ČR uvalila žalobu. Důležitou roli hraje na území tuzemska i Listina základních práv a svobod a Evropská unie. Ta přijala několik směrnic – například směrnice Rady 2004/113/ES, která mimo jiné definuje a odsuzuje sexuální obtěžování (Suchánek, 2010, str. 120).

2.2 Porovnání univerzitních politik ve vztahu k sexuálnímu obtěžování mezi univerzitami z USA a ČR

Pravděpodobně nejviditelnějším rozdílem je vnímání této problematiky v samotném centru jejího dění, tedy na jednotlivých univerzitách. Je důležité si uvědomit, že akademická půda je prostor, který hraje několik let významnou roli v životech studentů, a tak by to mělo být místo, ve kterém se budou studující cítit příjemně – samotné univerzity si tedy musí být vědomi jejich role a zajistit takové prostředí, které bude podporovat a rozvíjet studující v přípravě na jejich profesní dráhu (Šaldová et al., 2009, str. 13).

Valná většina vzdělávacích institucí z anglosaského světa má velmi důkladně propracovanou tzv. antidiskriminační politiku (*anti-harassment policy*). Pokud chce univerzita přilákat členy akademické obce (studenty, ale i pedagogy či výzkumníky), je tato politika jedním ze stěžejních bodů. V opačném případě by to byl pro potenciální zájemce signál, že se daná univerzita problematikou nezajímá, což může v důsledku poškodit její reputaci (Šaldová et al., 2009, str. 13).

Antidiskriminační politika v praxi

Prvním, a pravděpodobně tím nejdůležitějším, je stabilní finanční zázemí, bez financí by totiž následující pilíře bylo jen stěží možné realizovat. Jádrem úspěšného přenesení politik z papírové podoby do praxe jsou kvalifikované lidské zdroje a dobrá informační kampaň. Univerzity nejen ze Spojených států, ale i například z Velké Británie, disponují širokou škálou specializovaných pracovišť; ombudsmani, oddělení lidských zdrojů, poradci pro obtěžování apod. Tato pracoviště jsou určena pro případné řešení podaných podnětů – jak již bylo řečeno, k zajištění dobrého chodu je potřeba řada specializovaných pracovníků a finance. Dalším pilířem je prevence v podobě vzdělávání členů akademické obce. Zde pomáhá síť workshopů a kurzů, na kterých se účastníci dozví o svých právech a povinnostech. Zároveň se jedná o unikátní platformu k otevřené diskusi o problematice sexuálního obtěžování (Šaldová et al., 2009, str. 12-13).

2.2.1 Univerzity ve Spojených státech amerických

V dnešní technologické době jsou webové stránky velmi silným nástrojem a nedílnou součástí „image“ vysokých škol, také bývají prvním kontaktem potenciálního studenta s institucí, na které by chtěl strávit dalších několik let svého života. Je to prostor, který poskytuje spoustu informací. V anglosaském světě jsou si toho velmi vědomi, a proto na svých webových stránkách univerzity pečlivě prezentují své přístupy k tématu a antidiskriminační politiku.

Massachusetts Institute of Technology (MIT)

Pro ilustraci pokrokovosti byla vybrána jedna z nejprestižnějších univerzit světa, Massachusettský technologický institut (MIT). V rámci sekce „zásady a postupy“ (*policies and procedures*) se čtenář dozví o politikách univerzity nejen vůči sexuálnímu obtěžování, ale také například vůči stalkingu a ochraně minorit. Nechybí popsání sexuálního obtěžování, jeho definice, detailní proces podání stížnosti proti nevhodnému chování a její následné řešení příslušnými univerzitními orgány. MIT připomíná, že i když by chování jedince neodpovídalo ani jedné z uvedených definic (sexuální obtěžování a jakýkoliv jiný druh diskriminace, zneužití práv člena akademické obce apod.), postižená osoba by i přesto měla podat podnět k prošetření. Dále jsou zde podrobně popsány povolené vztahy mezi jednotlivými členy akademické obce – institut striktně zakazuje milostný i sexuální vztah mezi vyučujícími, instruktory a ostatními zaměstnanci – placenými i neplacenými – a studenty ve fázi *undergraduate*. Podobně jsou rozepsány i vztahy mezi studenty navazujících programů a zaměstnanci (MIT Policies, 2021).

Stanford University

Stanfordská univerzita rovněž nabízí velmi kvalitní zázemí na svých webových stránkách, co se týče informací, a to nejen ohledně sexuálního obtěžování. Obsahem a propracovaností jednotlivých kapitol se velmi podobá Massachusettskému Institutu – nabízí definici a možnosti sexuálního obtěžování, dále jak postupovat při podání podnětu k prošetření. Nechybí zde ani přesměrování a kontakty na příslušné osoby. I zde se univerzita podrobně věnuje povoleným vztahům mezi studenty a zaměstnanci, které jsou jasně vymezeny a jsou vesměs identické jako na již zmíněném Massachusettském institutu. V neposlední řadě univerzita upozorňuje na možnost absolvovat velké množství specializovaných kurzů v oblasti sexuálního obtěžování a prevenci ve všeobecném slova smyslu (Stanford Administrative Guide, 2020).

New York University

Jako poslední vysokou školu dokazující, jak pečlivě propracovanou strategii americké vysoké školy mají, je zmíněna univerzita sídlící v New Yorku. I ta nabízí potenciálním zájemcům o studium či uchazečům o práci detailně rozebraný přístup univerzity k sexuálnímu obtěžování. Je zde samozřejmě definice doprovázena konkrétními příklady jednání, postup podání stížnosti a co je považováno za velmi důležité – ujištění, že osoba, která nahlásí nevhodné chování či podá podnět k jeho prošetření, zůstane v anonymitě. Dále jsou zde odkazy na příslušné pracovníky univerzity, na které je možno se v případě potřeby obrátit. V rámci oddělené sekce se web věnuje pedagogickým pracovníkům – informace jdou více do hloubky a proces podání stížnosti, včetně osob, které je v tomto případě zapotřebí kontaktovat, je odlišná než u studentů (New York University, 2021).

Dalším důkazem svědčícím o propracovanosti je, jak s daným tématem pracují sami vyučující v rámci svých předmětů. Z rozhovoru, který byl veden se studentkou Ashevillejské univerzity (*UNC Asheville*) vyplynulo, že sylaby předmětů zpravidla obsahují pasáže, ve kterých je zmíněn přístup univerzity k tomuto tématu. Úvodní hodiny daných předmětů jsou následně věnovány právě tomu, aby vyučující vysvětlili politiku univerzity v oblasti sexuálního obtěžování a uvedl základní informace, například kam se v případě nějaké nepříjemné zkušenosti mohou studenti obrátit apod. Zmíněné pasáže v sylabech předmětů jsou umístěny v příloze.

2.2.2 Univerzity v České republice

Univerzita Karlova

Webové rozhraní univerzity nabízí v rámci sekce „sexualizované a genderově podmíněné násilí“ poměrně detailní pojetí této problematiky. Čtenář se může dozvědět, že Univerzita Karlova klade velký důraz na prevenci negativních jevů a bezpečné prostředí pro všechny a neakceptuje žádné formy sexualizovaného a genderově podmíněného obtěžování a násilí – což, jak je dodáno, bývá často zjednodušeně označováno jako sexuální násilí. Je zde také uveden kontakt, na který se mohou v případě potřeby poškozené osoby obrátit (jednou z kontaktních osob je i vysokoškolský ombudsman). Dále se zde univerzita věnuje pojmům „sexualizované a genderově podmíněné násilí,“ jejich definicím a konkrétním příkladům takového chování, například:

- sexuální návrhy;
- nabízení výhod za intimní sblížení či naopak vyhrožování v případě odmítnutí;
- intimní doteky;
- nevhodné komentáře na tělo a vzhled;
- lechtivé vtipy (Univerzita Karlova, 2023).

Na závěr je zmíněno, že všechny výše zmíněné skutečnosti vytváří nepříjemné studijní a pracovní prostředí a atmosféru. Univerzita dále čtenáře přesměrovává na oficiální dokument Úřadu vlády z roku 2015, který se věnuje prevenci domácího a genderově podmíněného násilí (Univerzita Karlova, 2023).

Masarykova univerzita

Masarykova univerzita svou politiku vůči sexuálnímu obtěžování nevysvětluje na jedné hromadné webové stránce, jak tomu bylo u předchozích příkladů, ale v rámci více oddělených stránek. Student si tedy musí rozkliknout „Co je sexuální obtěžování?“, aby se onu informaci dozvěděl a posléze rozkliknout další otázku, která ho přesměruje dále, například „Co dělat, když jste obětí sexuálního obtěžování?“. Dá se konstatovat, že stránky působí zmatečně a nejednotně. Pokud si ale zájemce vše pečlivě projde, potřebné dotazy jsou detailně zodpovězeny. Dále univerzita odkazuje rovnou na své Poradenské centrum, které studentům pomůže vyřešit jejich problémy. Ty vůbec nemusí být spjaty s problematikou, která je zde nastíněna. Vedle toho jsou zde i uvedeny kontakty na představitele jednotlivých fakult, na které se může dotyčná osoba obrátit (Masarykova univerzita, 2022).

Univerzita Palackého v Olomouci

V rámci webových stránek Univerzity Palackého v Olomouci se bohužel čtenář nedozví, jaký přístup univerzita k problematice zaujímá.

V etickém kodexu, po jeho nalezení a otevření, zní: *„Zaměstnanec UP a její student se zdrží jakýchkoli forem sexuálního obtěžování, genderově podmíněného násilí a zneužívání svého postavení či vlivu. Zdrží se chování, které má sexuální povahu a jehož záměrem nebo důsledkem je snížení důstojnosti osoby a vytvoření zstrašujícího, nepřátelského, ponižujícího nebo urážlivého prostředí nebo které může být oprávněně vnímáno jako podmínka pro rozhodnutí ovlivňující postavení dotčené osoby. Současně vyvine veškeré úsilí, které po něm lze spravedlivě*

požadovat, aby účinně zabránil obdobnému jednání kohokoli jiného“ (Univerzita Palackého v Olomouci, 2017).

Odlišně tento problém řeší Fakulta tělesné kultury, která na svých stránkách alespoň stručně objasňuje, co sexuální obtěžování je a na koho se v případě potřeby obrátit (Fakulta tělesné kultury UP, 2022).

2.3 Pojetí prevence v České republice

Problematika sexuálního obtěžování je v České republice v porovnání se Spojenými státy relativně nové téma. Nutno podotknout, že ve společnosti panovalo jisté zlehčování této problematiky a i teoretický a výzkumný zájem o toto téma byl malý. Situace se začala měnit například přijetím novely zákoníku práce v roce 2004 nebo zavedením Antidiskriminačního zákona. Napomohlo i etablování oboru genderová studia a genderové perspektivy v oblasti sociologie (Smetáčková, Pavlík, 2011, str. 362).

System školství České republiky je dlouhodobě podfinancovaný. Vyplývá to z dat, které na pravidelné bázi publikuje Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (*OECD*), které je Česko členem. Studie zmíněné organizace ukazuje, že v tuzemsku se na vzdělávání vyčleňuje řádově méně procent HDP než v ostatních vyspělých členských zemích. Nutno zmínit, že v porovnání s předchozími roky se situace zlepšuje, nicméně velmi pomalu (*OECD*, 2022). Problém slabého přítoku peněz má samozřejmě mnohé dopady, jedním z nich je i nedostatek odborných pracovišť a pracovníků, kteří by se věnovali problematice a prevenci sexuálního obtěžování

2.3.1 Institut ombudsmana

Jedním z míst, na které se mohou aktuálně studentky a studenti vysokých škol v České republice obracet, je studentský ombudsman. Tento institut se v posledních letech dynamicky rozvíjí a dnes je dostupný na velkém počtu fakult v České republice. Nutno podotknout, že každá škola k tomuto institutu přistupuje jinak – někde jen jeden ombudsman zastřešující vysokou školu jako celek, zatímco na jiných univerzitách má ombudsmana každá fakulta.

Michaela Antonín Malaníková (zástupkyně ombudsmana na Filozofické fakultě Univerzity Palackého) říká, že klíčovým aspektem práce ombudsmanek a ombudsmanů je vytváření důvěrného a bezpečného prostředí, které bude studentům poskytovat podporu a pomáhat jim řešit potíže, kterým čelí. Mezi takové potíže se například může řadit nespravedlivé známkování, neférový přístup ke studentům, ale samozřejmě také sexuální obtěžování. Pozice ombudsmana v řešení takovýchto problémů je přitom velmi citlivá – jedná se o prostředníka, který musí naslouchat všem stejně a pečlivě. Samozřejmostí je zachování anonymity osob, kteří problém nahlásí. Ještě nedávno byla jedinou fakultou v Česku, která měla ombudsmana, Filozofická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci, když tuto pozici nechala vzniknout již v roce 2014. Následně se začaly přidávat další fakulty po celé České republice, v roce 2022 například vzniknul tento institut na Právnické fakultě Univerzity Karlovy a v roce 2023 se chystá zřízení na Masarykově univerzitě v Brně (Křížková Hronová, 2022).

Rozdílným přístupem a pojetím jednotlivých univerzit, potažmo jejich fakult ve vztahu k tomuto institutu může jako důkaz posloužit Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích. Ta sice svého ombudsmana má, nicméně obrátit se na něj mohou pouze pracovníci univerzity, nikoliv studenti samotní (Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, 2021).

Na již zmíněné olomoucké Filozofické fakultě mají zástupce této pozice dva, muže a ženu. Student si tak může vybrat, kterému z nich sdělí své problémy, případně pokud by se jeden z tohoto tandemu cítil zaujatý, případ může převzít ten druhý. Dalším bodem, ve kterém se univerzity liší je, zda by měl být ombudsmanem někdo vně univerzity anebo naopak osoba, která na univerzitě nějakým způsobem působí. První zmíněnou variantu zvolila například Filmová a televizní fakulta Akademie múzických umění v Praze, kde se domnívají, že ombudsman bez závazků ke škole je zárukou větší nestrannosti a nezávislosti. Ombudsman a jeho zástupkyně na Filozofické fakultě v Olomouci jsou, na druhé straně, členové pedagogického sboru. V zahraničí (kde má tento institut dlouholetou tradici) například ombudsmani pořádají na univerzitní půdě různá školení a workshopy pro zájemce z řad studentů, pedagogů a ostatních pracovníků univerzity, či vytváří informační materiály, a tak je zde spousta oblastí, ve kterých se mohou univerzity v České republice v rámci tohoto institutu inspirovat (Postránecká, 2022).

2.3.2 Organizace pořádající workshopy

Dalším důležitým pilířem prevence proti sexuálnímu obtěžování na půdách univerzit jsou organizace, které se těmito tématům v oblasti edukaci věnují. Jedná se o prvek, který je vně oficiálních struktur vysokých škol, mohou tedy nezávisle vzdělávat a informovat širokou veřejnost a zároveň zástupce akademické obce.

Jedna z výrazných organizací působící v oblasti nejen sexuálního obtěžování, ale také výuky sexuální výchovy a další, je Konsent; organizace pořádající workshopy na téma sexuální obtěžování jak pro studující, tak i pro pedagogy. V rámci zmíněných workshopů se kombinuje teoretická část (vysvětlení, co je to sexuální obtěžování a jak jej lze charakterizovat) s částí praktickou – nejčastěji formou debaty, ale i skupinové práce. Lektori informují zúčastněné o problematice „Bystander“ efektu, vyvracejí nejzákladnější mýty a dezinformace anebo radí, jak se zachovat, když se nám nějaká osoba svěří, že byla sexuálně obtěžována.

Osobní zkušenost čerpající z účasti na jednom z workshopů

Konsent mi dal možnost zúčastnit se jednoho z jejich workshopů jako pozorovatel. V prostorech jedné z vysokých škol se sešli zástupci pedagogické obce napříč fakultami a pracovními pozicemi. V rámci tří a půl hodinové vzájemné diskuse se zjistilo, jak komplikované je danou problematiku uchopit a přistoupit k ní – jak vyšlo najevo, sexuální obtěžování vnímal každý trochu odlišně a to, co by někdo za sexuální obtěžování označil, druhý ne apod. To nepřímou souvisí s nejednoznačnou definicí, o které se zmiňuji v úvodní kapitole. Na čem se nicméně vysokoškolští pedagogové shodli bylo, že univerzity jsou vysoce hierarchické prostředí, tedy je zde velmi „jednoduché“ zneužít svého mocenského postavení a že vzdělávání je klíčové. Celý workshop moderovaly dvě lektorky, které po celou dobu korigovaly samostatný proces, případně zodpověděly všechny dotazy.

3 Dopady sexuálního obtěžování

Problematické chování, kterým bezesporu sexuální obtěžování je, s sebou samozřejmě nese dalekosáhlé následky pro všechny aktéry, tedy nejen pro oběť, ale i pachatele a prostředí, potažmo kolektiv, ve kterém se odehrává.

Studenti/ky, jenž sexuální obtěžování zažili jako oběť, se musí následně vypořádat s negativními důsledky ve čtyřech rovinách; emocionální, fyzická, interpersonální a kariérní. Postižené osoby se setkávají s pocitem úzkosti, viny, bezmoci, ztrátou důvěry a sebedůvěry. Dalšími symptomy mohou být neschopnost se soustředit, bolesti hlavy, možné poruchy spánku, fobie a nevolnosti. Zasažená osoba se samozřejmě může následně cítit izolovaně a podléhat obavám z neznámých lidí a situací, či neschopnosti navazovat a prohlubovat intimní vztahy. Přímo ve vztahu k instituci následně poškození studenti a studentky zvažují změnit svou studijní dráhu nebo dokonce zanechat studia, to vše doprovázené zhoršenou docházkou a slabými studijními výkony z důvodu stresu. Možné je také se setkat se znechucením vůči oblasti, kterou učitel vyučoval a začít cítit odpor vůči tomu konkrétnímu předmětu (Smetáčková et al., 2009, str. 15).

Výzkum pod vedením skandinávských vědců našel jistou korelaci mezi sebevraždami a pokusy o sebevraždu u osob, které v průběhu předchozích týdnů nahlásily, že byly sexuálně obtěžovány. Šetření se věnovalo prostředí pracovnímu, nikoliv vysokoškolskému, nicméně se dá konstatovat, že frustrace a psychické problémy zapříčiněné zkušeností se sexuálním obtěžováním z pozice oběti může vést v krajních případech k pokusu o sebevraždu až sebevraždu samotnou (Magnusson Hanson et al., 2020).

V případě pachatele, je-li jím pedagog, jsou následky následující; pokud se obvinění potvrdí a prokáže se, že vyučující porušil etický kodex univerzity, s největší pravděpodobností ho čeká propuštění, což se ostatně i stalo v několika případech (Univerzita Palackého v Olomouci, Masarykova univerzita v Brně, Technická univerzita v Liberci a další).

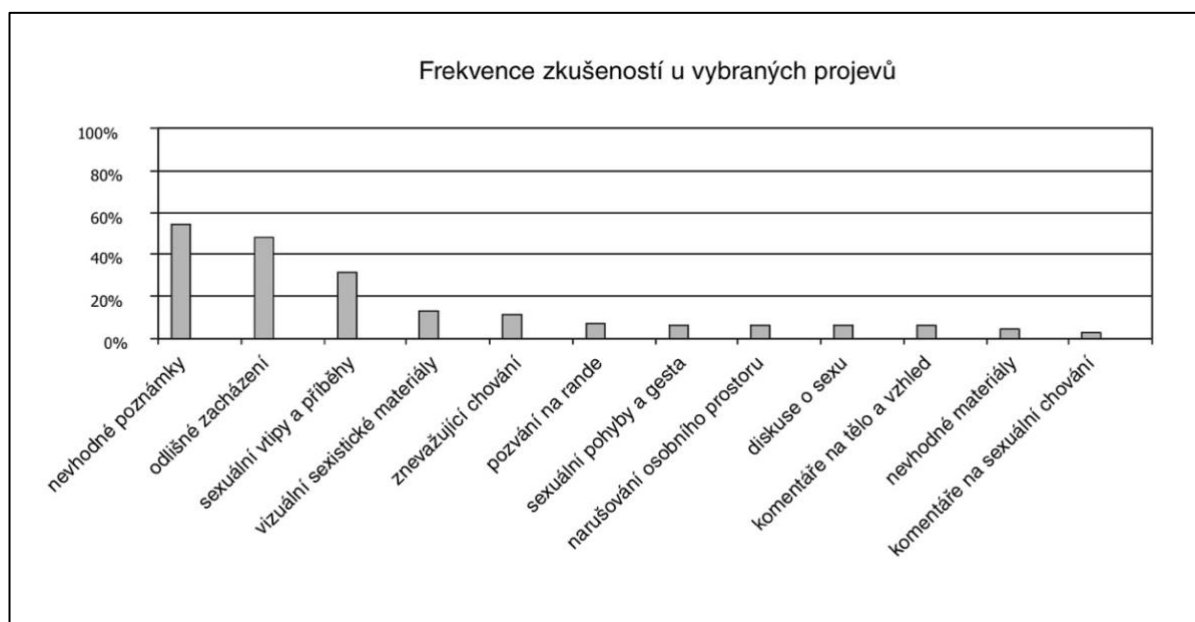
Podle Smetáčkové a kolegů (2009, str. 15) jsou závažnými negativními dopady postiženy celé studijní skupiny a prostředí, ve kterém k obtěžování došlo, a tím i samotné vzdělávání. Studenti, kteří nejsou bezprostředně objektem obtěžování, ale jsou u toho přítomní jako svědci, mohou pociťovat ztrátu důvěry vůči vyučujícím, a tedy i vnitřní odmítání jejich výuky nebo cítit pocit

osobního selhání v důsledku nemožnosti situaci řešit. Možné jsou i konflikty s ostatními studujícími, včetně samotné obtěžované osoby a dále roztržité a zhoršené sociálního klimatu skupiny, což vede ke zhoršení sociálního klimatu ve skupině, z čehož plyne snížená spolupráce mezi studujícími ve skupině a s tím spojený pokles kvality výuky.

4 Situace na univerzitách v České republice a Spojených státech amerických

Jak již bylo předestřeno v předchozích kapitolách, sexuální obtěžování bylo v českém prostředí značně zjednodušováno, a proto byl první relevantní výzkum zaměřen na výskyt sexuálního obtěžování na českých vysokých školách zhotoven až v letech 2008/2009 týmem z Univerzity Karlovy.

Výzkum samotný přinesl následující data: 3 % respondentů se setkala s chováním, které sami považují za sexuální obtěžování – uvědomují si, že byli sexuálně obtěžováni. V letech 2008/2009 na vysokých školách studovalo 370 000 studentů a pokud bychom zmíněná tři procenta aplikovali na všechny vysokoškolské studenty v té době, došli bychom k závěru, že sexuální obtěžování zažilo až 11 000 vysokoškolských studentů/tek; z toho plyne, že tato problematika by určitě neměla být zjednodušována. Nutno zmínit, že celorepublikový vzorek je pouze orientační, výzkum nepracoval s reprezentativním vzorkem respondentů/tek. Více než 80 % se zná s někým, kdo byl sexuálně obtěžován. Studující byli rovněž dotazováni, zda se setkali s vyprávěním vtipů a příběhů se sexuální tematikou, pozváním na osobní schůzku, nevhodnými doteky či komentáři o jejich vzhledu nebo sexuálním životě ze strany vyučujícího. 78 % dotázaných uvedlo, že se setkali s některými z výše uvedených jevů. Následující graf ilustruje, se kterými druhy chování se respondenti setkávali nejčastěji:

Obr. 1 – Frekvence zkušeností u vybraných projevů sexuálního obtěžování (Smetáčková et al., 2009).

Z výše uvedeného grafu je zřejmé, že více než polovina (54 %) dotázaných zažila nevhodné poznámky ze strany pedagoga. 48 % odpovědělo, že se k nim vyučující chovali jinak než k ostatním z toho důvodu, že jsou mužem či ženou – v určitých situacích může toto odlišné chování představovat značné zvýhodnění, nicméně to může platit i opačně, tedy postavit studujícího do znevýhodněné role vůči ostatním. Necelá třetina (32 %) se během svého studia na vysoké škole setkala s pedagogem, který vyprávěl sexuální vtipy a příběhy bez souvislosti s probíranou látkou. Mohlo se tak dít v rámci výuky, ale i mimo ni. Na další jevy studenti/ky narazili již v menší míře (vše pod 20 %), což ale určitě neznamená, že by se taková frekvence dala označit za zanedbatelnou (Smetáčková et al., 2009, str. 17-21).

Výzkumy výskytu sexuálního obtěžování na univerzitách ve Spojených státech se nezaměřují konkrétně pouze na obtěžování ve vztahu vyučující a student/ka, ale problematiku zkoumají obecnější optikou – sexuální obtěžování odehrávající se v prostředí vysokoškolských kampusů, tedy uceleného prostoru, kde se nachází nejen jednotlivé fakulty, ale i například sportovní hřiště nebo koleje pro ubytování. Toto prostředí je typičtější převážně pro americký a britský vysokoškolský prostor, zatímco v České republice tak běžné není.

V roce 2005 uskutečnila Americká asociace univerzitních žen (*American Association of University Women, AAUW*) výzkum, jenž z výsledků konstatuje, že 39 % studentů/ek osobně zažilo sexuální obtěžování v prostředí kolejí či studentského bydlení a 37 % uvedlo, že bylo sexuálně obtěžováno v prostředí školního kampusu bez bližší specifikace místa. Co se týče konkrétně vztahu vyučující – student/ka, zde se s takovou zkušeností setkalo 7 % studentů (AAUW, 2005). Nussbaum (2021) tuto statistiku doplňuje a uvádí, že jedna z pěti vysokoškolských studentek zažije během studia sexuální napadení.

5 Sexuální obtěžování na českých středních školách

Různé formy sexuálního obtěžování se vyskytují nejen v prostředí vysokých škol, ale i v prostředí středoškolském. Je třeba si uvědomit, že na střední škole jsou studenti zhruba polovinu studia pod hranicí osmnácti let. Výzkum, který v roce 2011 publikovala v časopise Psychologie dvojice Smetáčková a Pavlík a který navazuje na výzkum prezentovaný v předchozí kapitole, deklaruje, jak moc závažným fenoménem sexuální obtěžování na středních školách je. Podobně jako v případě vysokých škol, i zde se jedná o zneužití mocenské převahy, kterou vyučující disponují například při hodnocení studentů. Takovéto závadné chování samozřejmě poškozuje nejen oběti, ale i klima ve škole a hodnoty a normy, kterými je daná škola podepřená. Na studujících může sexuální obtěžování – a to nejen ze strany pedagoga, ale i spolužáků, což se samozřejmě také vyskytuje – zanechat stopy psychické, fyzické a rovněž může ovlivnit jejich studijní výkony a výsledky. Pokud se učitel dopouští sexuálního obtěžování opakovaně, zvyšuje to míru akceptovat toto chování ze strany studentů/ek a prohlubuje jejich tendenci k obtěžování mezi vrstevníky. Výsledkem všech těchto aspektů je nespokojenost studentů a členů učitelského sboru, trpí učitelská profesionalita a bezpochyby klesá důvěra mezi jednotlivými aktéry. Z výše uvedených důvodů jednoznačně vychází, že by se problematice sexuálního obtěžování na středních školách mělo dostat většího vědeckého zájmu. Cílem výzkumu zmíněném v předchozím odstavci bylo zmapovat situaci a zkušenosti studentů a studentek na českých středních školách v rámci sexuálního obtěžování ze strany vyučujícího. Výzkumný vzorek se skládal z 1237 respondentů, procentuálně 58 % byly dívky a 42 % chlapci. Průměrný věk respondentů činil 17,5 let. Výzkumné otázky zněly následovně:

- Jak časté mají studenti a studentky různých typů středních škol zkušenosti s jednotlivými učitelskými projevy překračujícími rámec pedagogického vztahu;
- Nakolik toto chování sami považují za obtěžující;
- V jakém prostředí k obtěžujícímu chování dochází nejčastěji;
- Kdo jsou obvykle hlavní aktéři obtěžujícího chování;
- Jaké reakce obtěžující chování u studujících vyvolává (Smetáčková, Pavlík, 2011, str. 12-17).

Výsledky mimo jiné ukázaly, že se necelých 30 % dotázaných setkala s nevhodnými komentáři ohledně těla a vzhledu, podobné procento respondentů následně uvedlo, že se také setkali

s narušením jejich osobního prostoru vyučujícím. Téměř 40 % souhlasilo s tvrzením, že během studia na střední škole zažili neobvyklé intimní pohledy (např. pohledy do výstřihu). Dále je důležité zmínit odpověď 20 % respondentů potvrzujících rozhovor či vyprávění týkajících se sexu bez souvislosti s výukou. S intimními dotyky, například poplácání po zadku, se setkalo přes 10 % dotázaných. Se sexuálním nátlakem se setkala 2 % studujících, což by se mohlo zdát jako nízké číslo, nicméně opak je pravdou. Ve školním roce 2010/2011, kdy byl tento výzkum uskutečněn, studovalo na středních školách v České republice 496 452 studentů, tudíž 2 % zde představují necelých 10 000 dívek a chlapců, kteří se v nějaké formě setkali se sexuálním nátlakem. V návaznosti na to se autoři dotazníku ptali, kde se s výše uvedeným chováním žáci středních škol setkali. Přes 70 % uvedlo, že jedno z typů nevhodného chování zaznamenali na jiných školních akcích, které se neodehrávaly v budově školy (např. exkurze). Necelých 70 % také potvrdilo výskyt během konzultace či doučování a podobné procento respondentů konstatovalo, že se se závadným chováním setkali během volnočasových aktivit ve škole. Z toho vyplývá, že samotný prostor budovy školy nezaručuje dodržování profesionálního odstupu mezi vyučujícími a studujícími. (Smetáčková, Pavlík, 2011, str. 18-27)

Vše nasvědčuje tomu, že různé formy sexuálního obtěžování jsou tedy přítomné nejen na vysokých, ale i středních školách a jak připomíná Smetáčková a Pavlík (2011, str. 27), vzhledem k míře výskytu je zapotřebí systémové řešení:

- deklarace nepřijatelnosti takového chování;
- vybudování formálních mechanismů pro ohlašování a řešení případů obtěžování;
- zvýšení informovanosti vyučujících a studujících o obtěžování a šířeji o genderové problematice;
- nespécifické posilování kvalitního sociálního a pedagogického klimatu.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

6 Cíle a výzkumné otázky, metodika výzkumu

V rámci praktické části byly stanoveny následující cíle a výzkumné otázky:

Cíle:

1. Porovnat získané výsledky s šetřením z roku 2009 (Univerzita Karlova) a z roku 2013 (studentka bakalářského studia).
2. Vyhodnotit, zdá má sexuální obtěžování na českých vysokých školách vzrůstající nebo klesající trajektorii.
3. Vyhodnotit, v jaké míře (by) se dotazovaní v případě nutnosti obrátili na univerzitního ombudsmana jako ne tak zavedený institut.

Výzkumné otázky:

1. Co sami studenti považují za sexuální obtěžování (bez zadané definice)?
2. Jaké je procentuální zastoupení respondentů dotazníku, kteří se setkali se sexuálním obtěžováním ze strany vyučujícího?
3. Jak odlišné jsou výstupy porovnávaných dotazníků?

Metodika výzkumu

Data byla sesbírána pomocí kvantitativní metody – dotazník, který byl distribuován online formou. Tato metoda byla zvolena za účelem získání dostatečného výzkumného vzorku respondentů – ti byli samozřejmě chráněni anonymitou, a tak mohli odpovídat pravdivě a otevřeně bez jakýchkoliv obav.

Použité otázky jsou převzaty z dotazníku Smetáčkové a Pavlíka vykonaného pod záštitou Fakulty humanitních studií Univerzity Karlova v Praze v letech 2008/2009 a dotazníku Vohlídalové s kolegy publikovaným v roce 2010. Důvodem je snaha o dosažení co nejvíce relevantních výstupů, aby se daly porovnat. Oproti původním dotazníkům byly nicméně vybrány jen určité otázky, které byly považovány za nejdůležitější vzhledem ke stanoveným cílům a výzkumným otázkám.

Časové rozmezí sběru dat

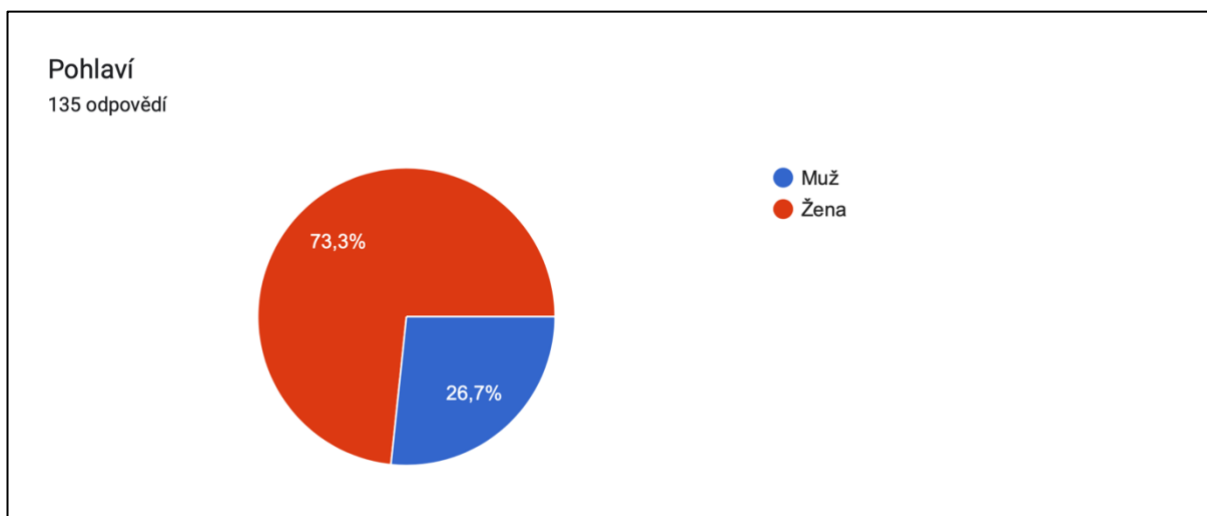
Dotazníkové šetření probíhalo od začátku února roku 2023 do konce března téhož roku.

Charakteristika zkoumaného vzorku

Dotazník byl určen osobám, které aktuálně studují na vysoké škole. Počet respondentů dosáhl čísla 135.

7 Výsledky a analýza

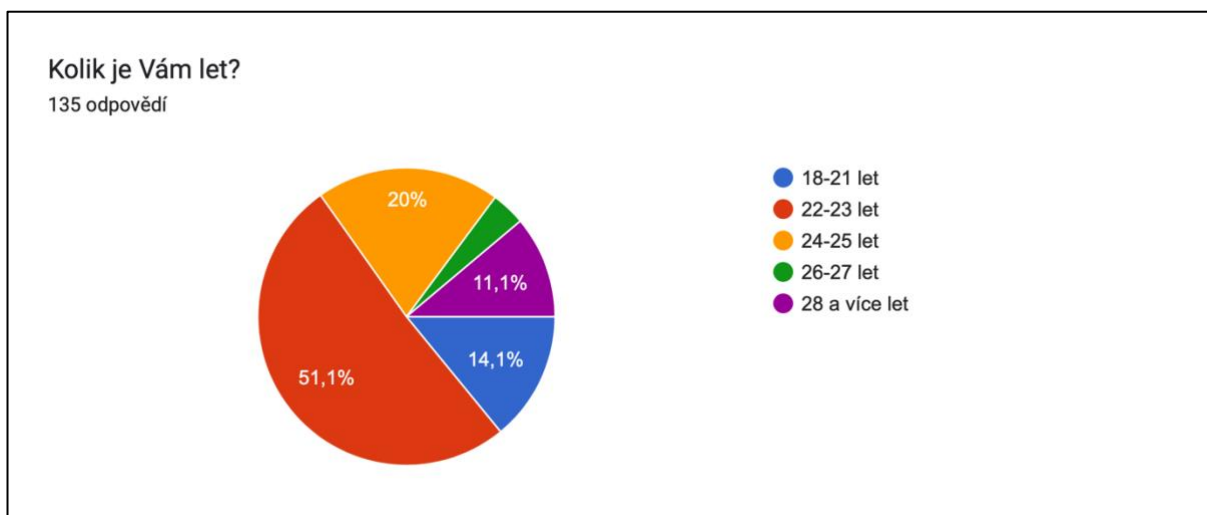
Otázka č.1 – Pohlaví

Graf č. 1 - Procentuální vyjádření vzorku respondentů (vlastní šetření)

Dotazník vyplnilo 73,3 % žen (99 osob) a 26,7 % mužů (36 osob). Snahou bylo se co nejvíce přiblížit k rozložení porovnávaných dotazníků, kde byl poměr 70 % žen a 30 % mužů.

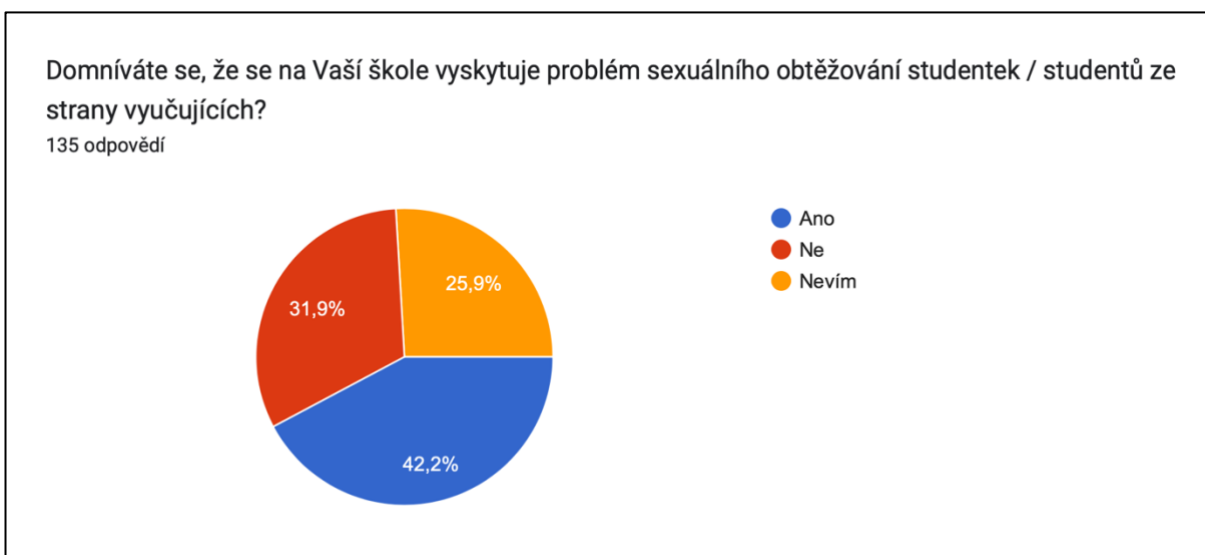
Otázka č.2 – Kolik je Vám let?

Graf č. 2 – Procentuální vyjádření věkových skupin respondentů (vlastní šetření)

Téměř přesně polovina (51,1 %) respondentů uvedla, že má 22-23 let. Následovala skupina 24-25 let (20 %), mezi skupinu 18-21 let se řadilo 14,1 % respondentů. Odpovídajících, kteří uvedli, že jim je více než 28 let a více, bylo 11,1 %. Nejmenší skupinou byla 26-27 let, která měla procentuální zastoupení 3,7 %.

Otázka č.3 – Domníváte se, že se na Vaší škole vyskytuje problém sexuálního obtěžování studentek / studentů ze strany vyučujících?

Graf č. 3 – *Názory studentů na výskyt sexuálního obtěžování na VŠ, kde studují (vlastní šetření)*

42,2 % studujících si myslí, že se na jejich aktuálně studované vysoké škole vyskytuje sexuální obtěžování ze strany vyučujících. To ale explicitně nemusí znamenat, že sami respondenti se stali oběťmi takového chování. Opačnou odpověď uvedlo 31,9 % dotázaných a poměrně velké zastoupení (25,9 %) odpovědělo, že neví.

Nutno dodat, že se jedná pouze o subjektivní vnímání jedince dané problematiky, nikoliv o data pojednávající o samotném výskytu.

Otázka č.4 – Co si představíte pod pojmem sexuální obtěžování?

Odpověď na otázku číslo čtyři byla otevřená a respondenti měli možnost napsat cokoliv, co si pod tímto pojmem představí – někteří se pokusili napsat definici, jiní napsali konkrétní výčet. Z toho důvodu se zde objevila spousta různorodých odpovědí. Mezi nejčastější ale patřily následující:

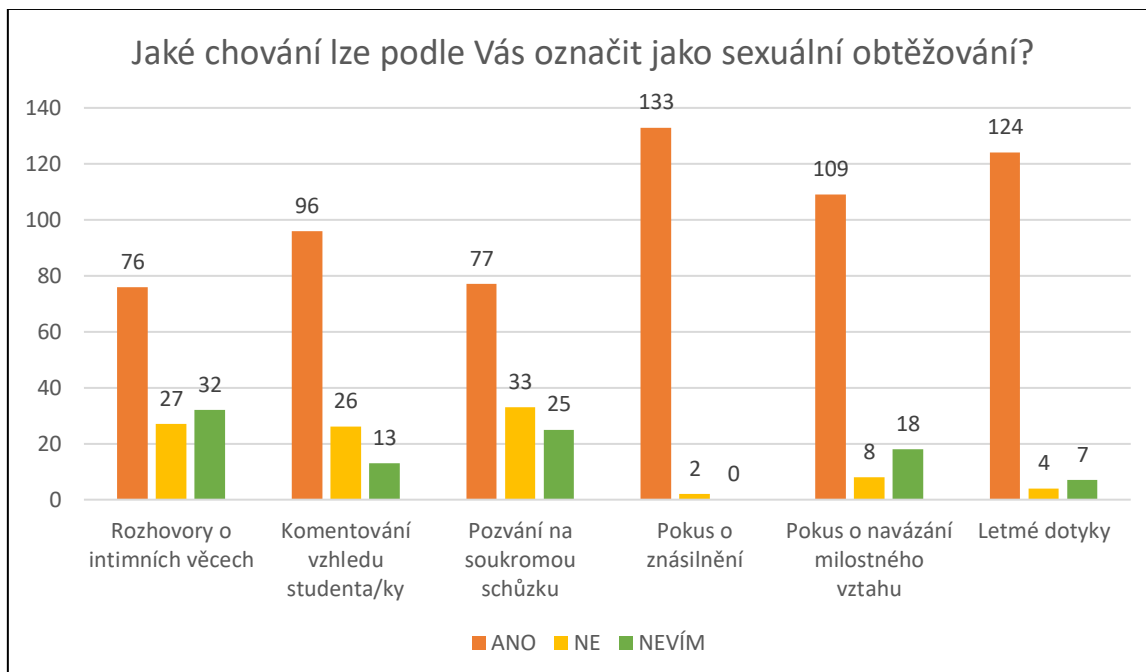
- 1) verbální narážky a poznámky (90 odpovědí);
- 2) doteky a osahávání (85 odpovědí);
- 3) různé typy návrhů - opakované zvaní na schůzky a podobné (18 odpovědí).

Mezi další odpovědi, které se objevovaly už spíše nárazově, patřilo například „okukování“, „narušování soukromého/osobního prostoru“ a „zneužití mocenského postavení v jakékoliv podobě ze strany vyučujícího.“

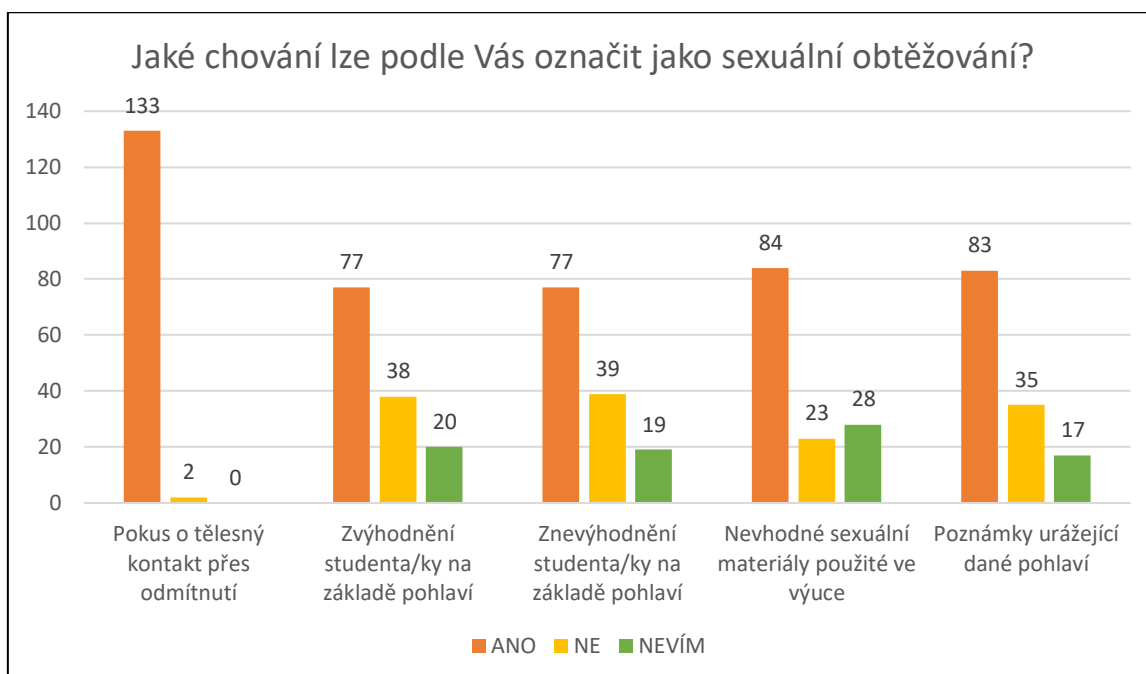
Smyslem této otázky bylo zjistit, co si pod pojmem sexuální obtěžování respondenti představí, aniž by jim byla poskytnuta jedna z možných definic. Z výše uvedených výsledků je zřejmé, že se sexuálním obtěžováním jsou spjaty hlavně dva typy takto vadného chování, tedy verbální narážky a nevhodné poznámky a fyzické dotyky, od letmých až po cílené osahávání.

Otázka č.5 – Jaké chování lze podle Vás označit jako sexuální obtěžování?

U této otázky byly použity konkrétní příklady a respondenti měli pouze určit, zda to podle jejich názoru odpovídá sexuálnímu obtěžování.

Graf č. 4 – Jednotlivé typy chování a postoj respondentů 1/2 (vlastní šetření)

Graf č. 5 – Jednotlivé typy chování a postoj respondentů 2/2 (vlastní šetření)

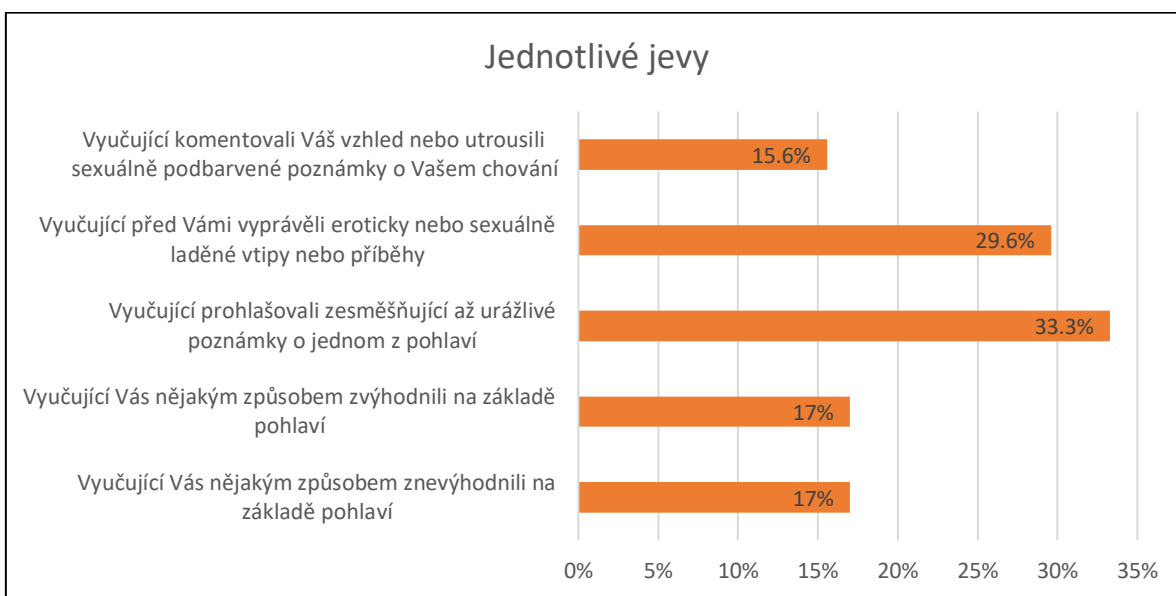
Jako závadný typ chování spadající pod sexuální obtěžování byly jednoznačně označeny „pokusy o znásilnění“ (98,5 % respondentů odpovědělo ANO) a „pokus o tělesný kontakt přes

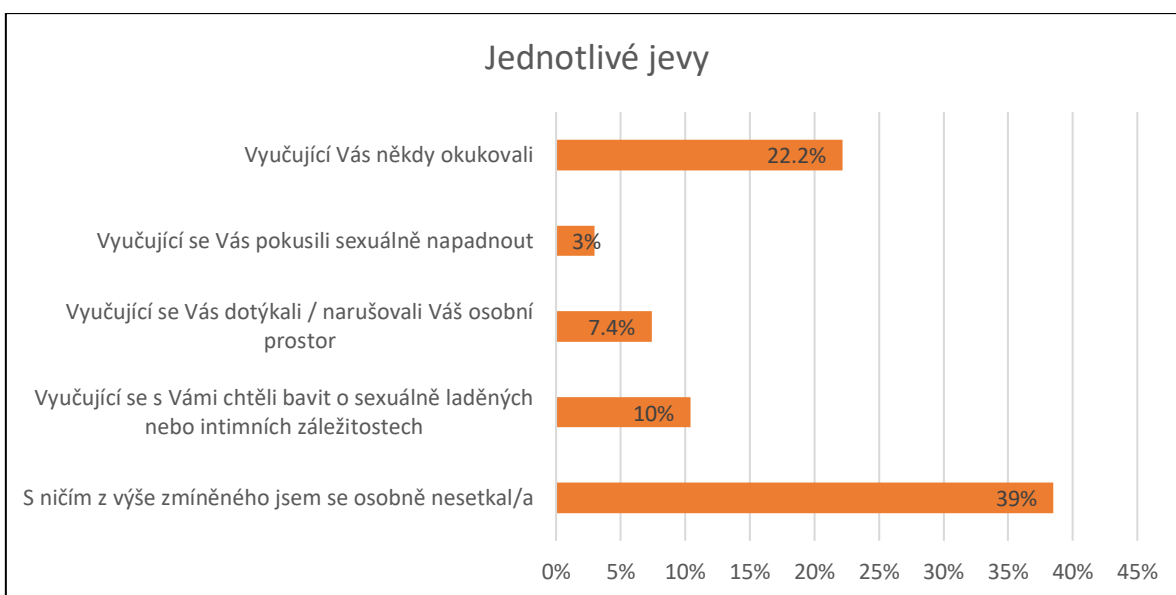
odmítnutí“ (rovněž 98,5 %). Následují „letmé dotyky“ (91,9 % s označením ANO) a v neposlední řadě „pokus o navázání milostného vztahu“ (80,7 %). Naopak nejčastěji se odpověď NE (nicméně je to stále menšina) vyskytla u „znevýhodnění studenta/ky na základě pohlaví“ (28,9 %) společně se „zvýhodnění studenta/ky na základě pohlaví“ (28,1 %). Jedna čtvrtina dotázaných (25,9 %) odpověděla NE na „poznámky urážející dané pohlaví.“ Jako nejsložitější otázka co do rozhodnutí ANO/NE se jeví „rozhovory o intimních věcech“ (23,7 % odpovědělo NEVÍM) a „nevhodné sexuální materiály použité ve výuce“ (20,7 % rovněž s odpovědí NEVÍM).

Otázka č.6 – Zaškrtněte, pokud jste se někdy Vy osobně setkali s jedním z následujících jevů během studia na VŠ.

Následující otázky, počínaje otázkou číslo šest, se zaměřují na osobní zkušenosti jedince s problematikou sexuálního obtěžování. V této otázce byli respondenti seznámeni s devíti situacemi, na základě kterých měli odpovědět, zda se s nimi během svého studia někdy osobně setkali či nikoliv. Počet zaškrtnutých odpovědí nebylo nějak omezeno, dotazující tak mohli označit libovolný počet jednotlivých jevů.

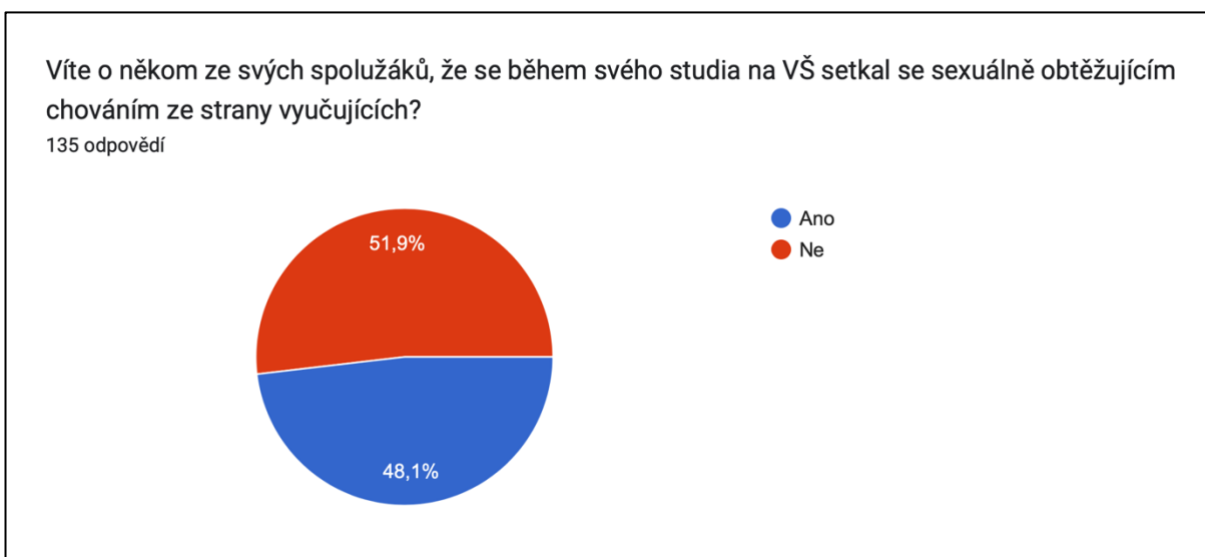
Graf č. 6 – Osobní zkušenosti respondentů s uvedenými jevy 1/2 (vlastní šetření)

Graf č. 7 – Osobní zkušenosti respondentů s uvedenými jevy 2/2 (vlastní šetření)

S komentováním vzhledu nebo utroušením sexuálně podbarvené poznámky o chování se setkala 15,6 % respondentů, což je 21 osob. 29,6 % studentů (40 dotazovaných) odpovědělo, že mají osobní zkušenost s vyprávěním eroticky nebo sexuálně laděných vtipů nebo příběhů. Jedna třetina, kterou tvoří 45 dotázaných potvrdili, že se během studia na vysoké škole setkali s vyučujícími, kteří prohlašovali zesměšňující až urážlivé poznámky o jednom z pohlaví. 17 % (23 osob u obou otázek) se setkala se zvýhodněním i znevýhodněním na základě pohlaví ze strany vyučujícího. 30 studentů (22,2 %) uvedlo, že je někdy vyučující okukovali. 3 %, tudíž 4 dotazující uvedli, že se je někdy vyučující pokusili napadnout. Pro ilustraci dodám, že podle Českého statistického úřadu (2022) v roce 2022 bylo v České republice okolo 300 tisíc vysokoškolských studentů. Pokud se tedy na tento údaj aplikuje zjištění z dotazníku, dá se konstatovat, že sexuální napadení ze strany vyučujícího zažilo přibližně 9 000 studentů. Dotěky a narušování osobního prostoru vyučujícím zažilo 7,4 % studentů, konkrétně 10 odpovídajících. Jedna desetina (14 %) potvrdila setkání s vyučujícím, který se chtěl bavit o sexuálně laděných nebo intimních záležitostech. Naopak 39 % (52 respondentů) konstatovalo, že se osobně nikdy neseťkalo s ničím z výše uvedeného.

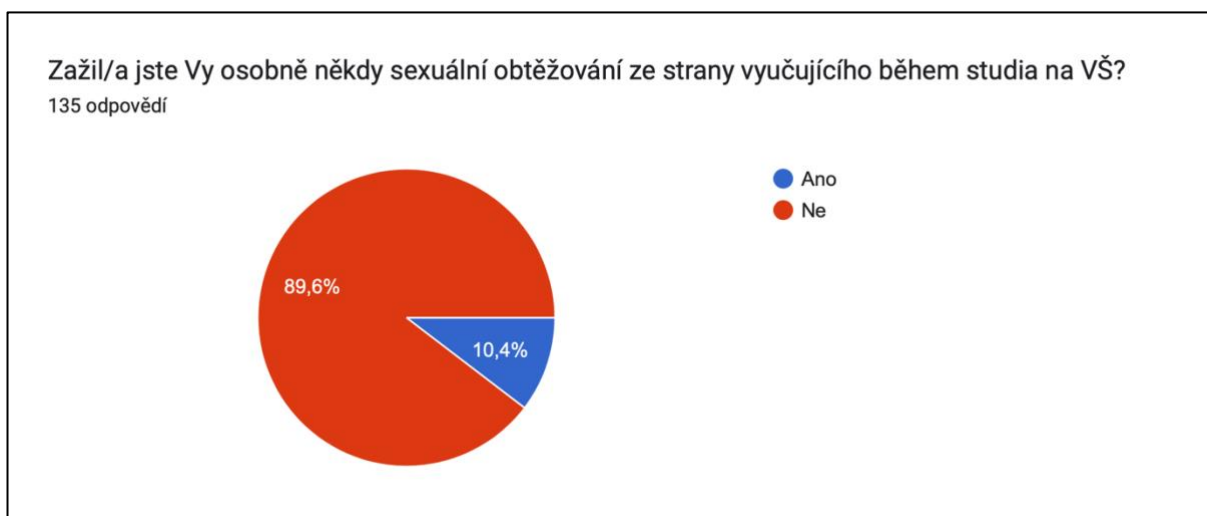
Otázka č.7 – Víte o někom ze svých spolužáků, že se během svého studia na VŠ setkal se sexuálně obtěžujícím chováním ze strany vyučujících?

Graf č. 8 – Poměr odpovědí studujících, zda znají spolužáka, který se setkal se sexuálním obtěžováním (vlastní šetření)

Téměř polovina dotazovaných ví o někom ze svých spolužáků, že během studia na vysoké škole zažili sexuální obtěžování ze strany vyučujících, konkrétně 48,1 % (65 osob). Naopak 51,9 % (70 studentů) neví o setkání některého ze svých spolužáků s projevy sexuálního obtěžování ze strany vyučujících.

Otázka č.8 – Zažil/a jste Vy osobně někdy sexuální obtěžování ze strany vyučujícího během studia na VŠ?

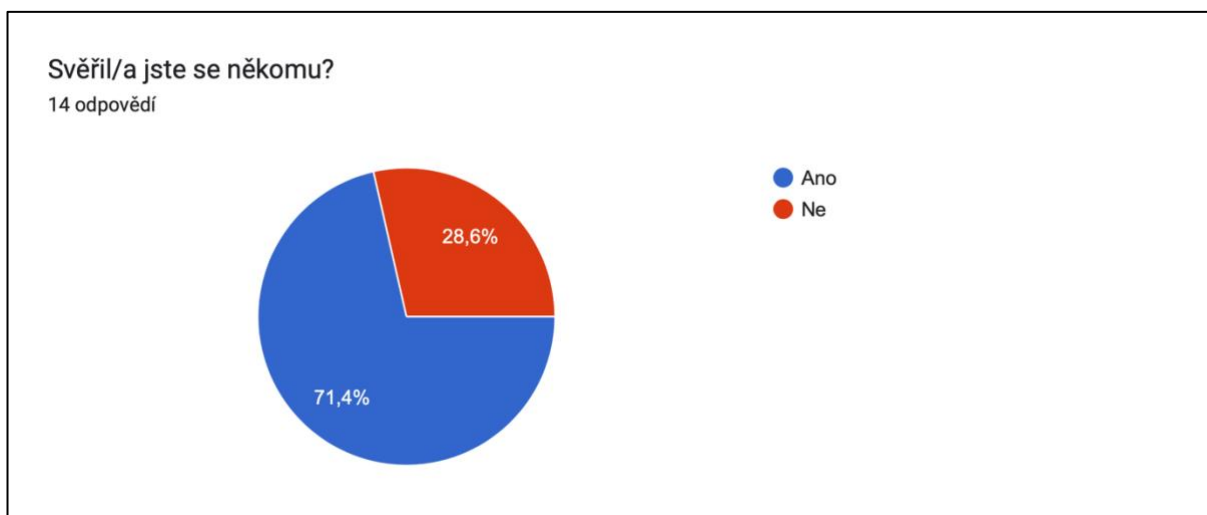

Graf č. 9 – Osobní zkušenost respondentů se sexuálním obtěžováním (vlastní šetření)

10,4 %, tedy 14 studentů ze 135 uvedlo, že má osobní zkušenost se sexuálním obtěžováním ze strany vyučujícího během studia na vysoké škole. Pokud toto procentuální vyjádření opět převedeme na celou vysokoškolskou populaci v České republice k roku 2022 (přibližně 300 000 studentů), dojdeme ke zjištění, že osobně sexuální obtěžování vysokoškolským pedagogem zažilo přes 30 000 studujících. Naopak 89,6 % (121 osob) respondentů uvedlo, že žádnou osobní zkušenost s danou problematikou během studia na vysoké škole nezažilo.

Otázka č.9 – Svěřil/a jste se někomu?

Na tuto otázku odpovídala pouze ta část respondentů, která v předchozí otázce uvedla, že má osobní zkušenost se sexuálním obtěžováním. Odpovědi jsou vyobrazeny v následujícím grafu:

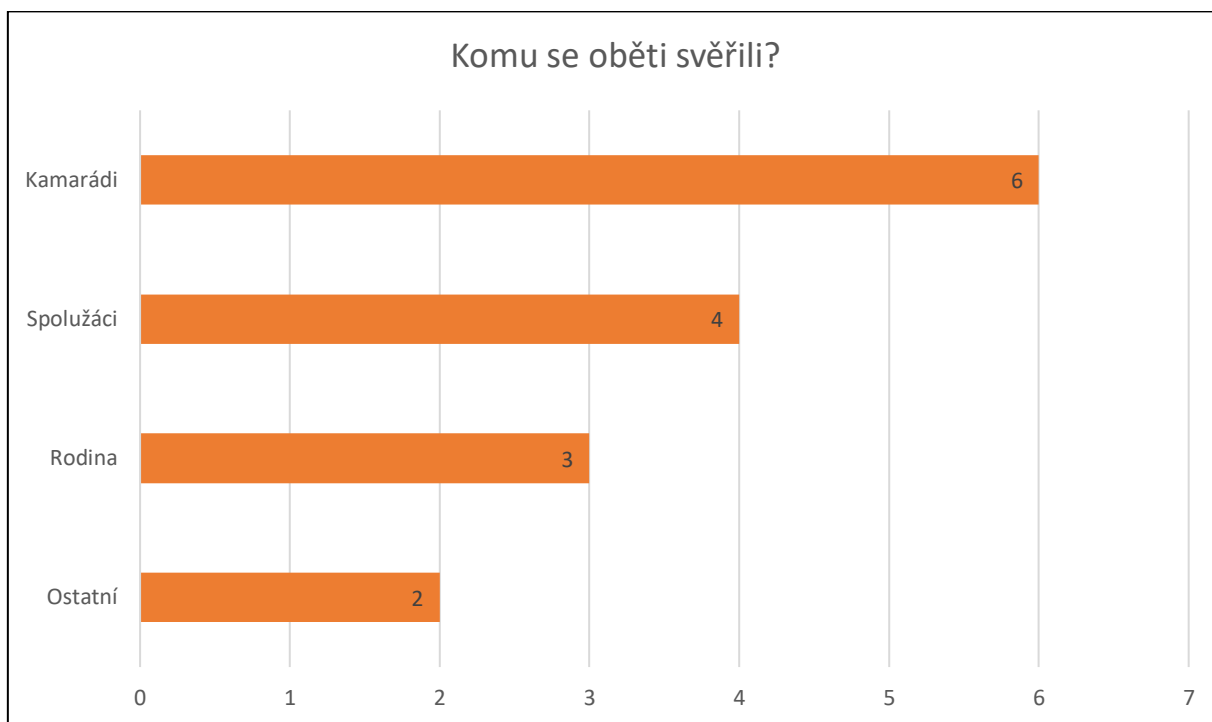

Graf č. 10 – Odpovědi studentů, zda se někomu svěřili (vlastní šetření)

71,4 % (10 dotazovaných) uvedlo, že se po zmíněném negativním zážitku někomu svěřili. Naopak 4 studenti, tedy 28,6 %, učinilo rozhodnutí se nikomu nesvěřit.

Otázka č.10 – Komu jste se svěřil/a?

V pořadí desátá otázka se zobrazila pouze těm deseti respondentům, kteří v předešlé odpovědi reagovali, že se někomu svěřili. Otázka byla otevřená a respondenti mohli uvést více než jednu osobu, což mnozí i využili.

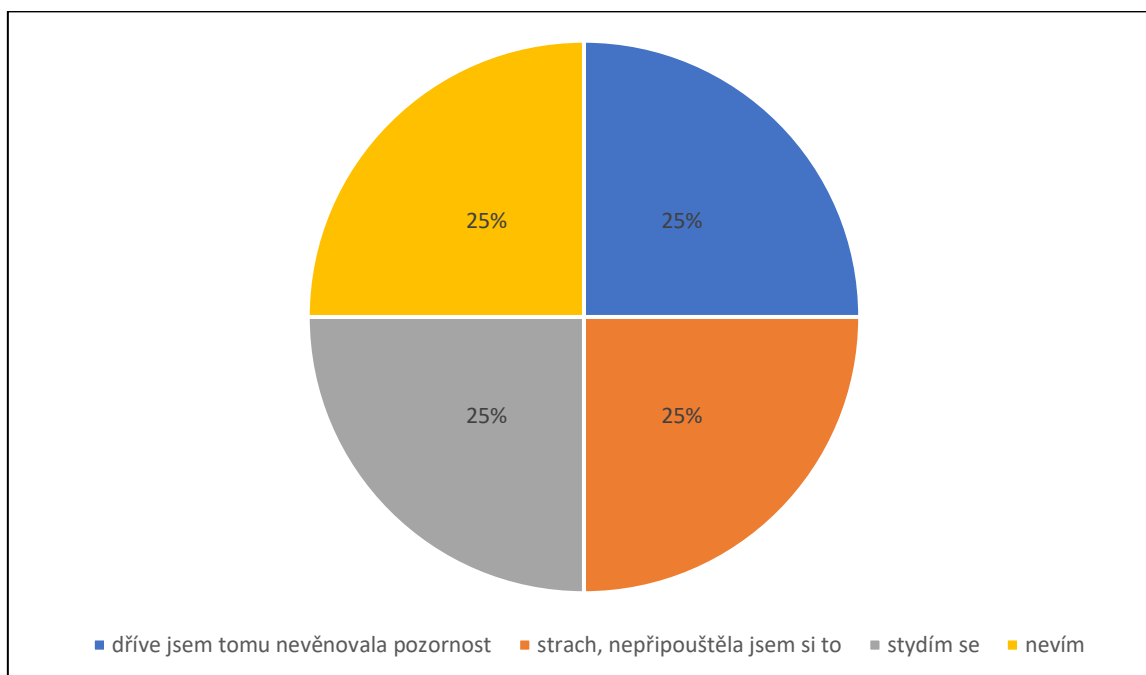

Graf č. 11 – Komu se oběti svěřili (vlastní šetření)

Číslo u každé kategorie vyjadřuje počet zmínek. Skupinou, které se oběti svěřili nejčastěji, byli kamarádi. Ti tvořili 40 % ze všech zmínek (6 z 15 celkových). Čtyři zmínky, tedy 26,7 %, byly spolužáci. Rodině o problému řekli 3 respondenti – 20 %. Do pojmu ostatní byly zahrnuty odpovědi „přítel“ a „vedení fakulty.“

Otázka č.11 – Proč jste se nikomu nesvěřil/a?

Otázka s pořadovým číslem jedenáct byla určena jen pro ty studenty, kteří se sexuálním obtěžováním setkali, nicméně v otázce číslo devět uvedli, že se nikomu nesvěřili. Jedná se o čtyři odpovídající a každý uvedl jiný důvod:

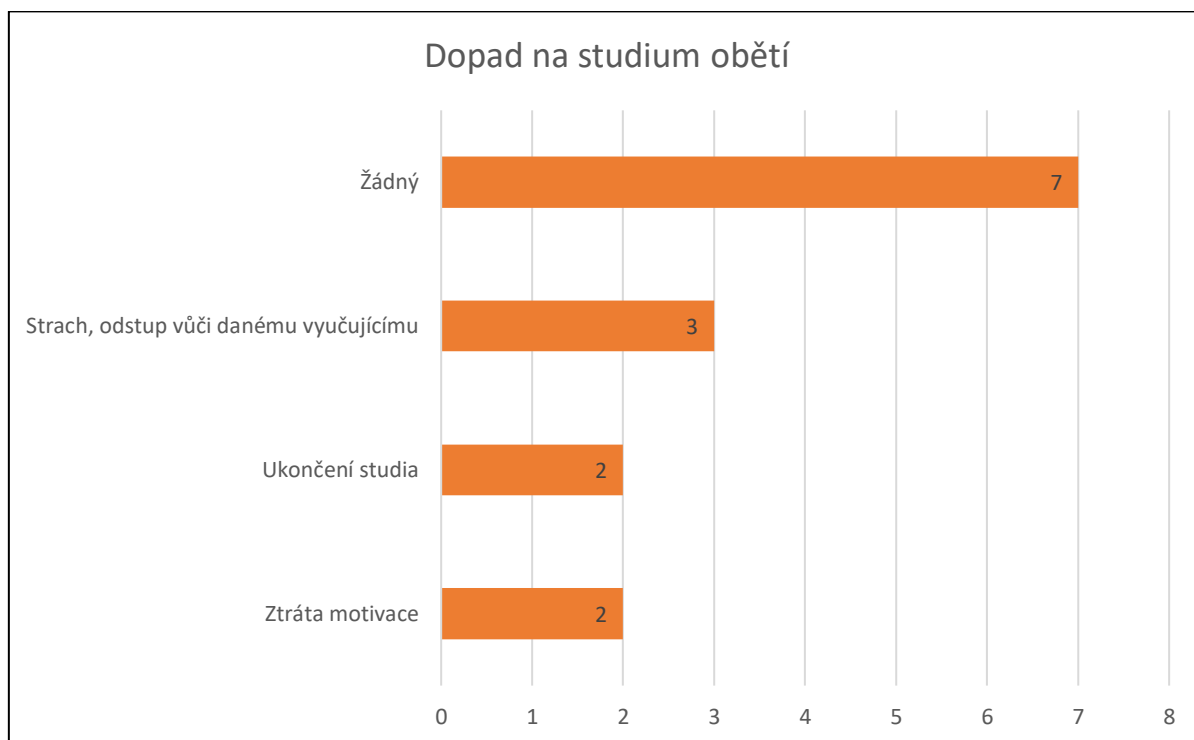
Graf č. 12 – Proč se oběť nikomu nesvěřila (vlastní šetření)

- dříve jsem tomu nevěnovala pozornost;
- strach, nepřipouštěla jsem si to;
- stydím se;
- nevím.

Otázka č.12 – Jaký byl dopad na Vaše studium?

Zde již mohl odpovídat každý respondent, co odpověděl, že zažil sexuální obtěžování. Podobně jako u předchozí otázky, i zde byla odpověď otevřená a odpovědi jsou graficky znázorněny v uvedeném grafu.

Graf č. 13 – Dopad na studium obětí (vlastní šetření)

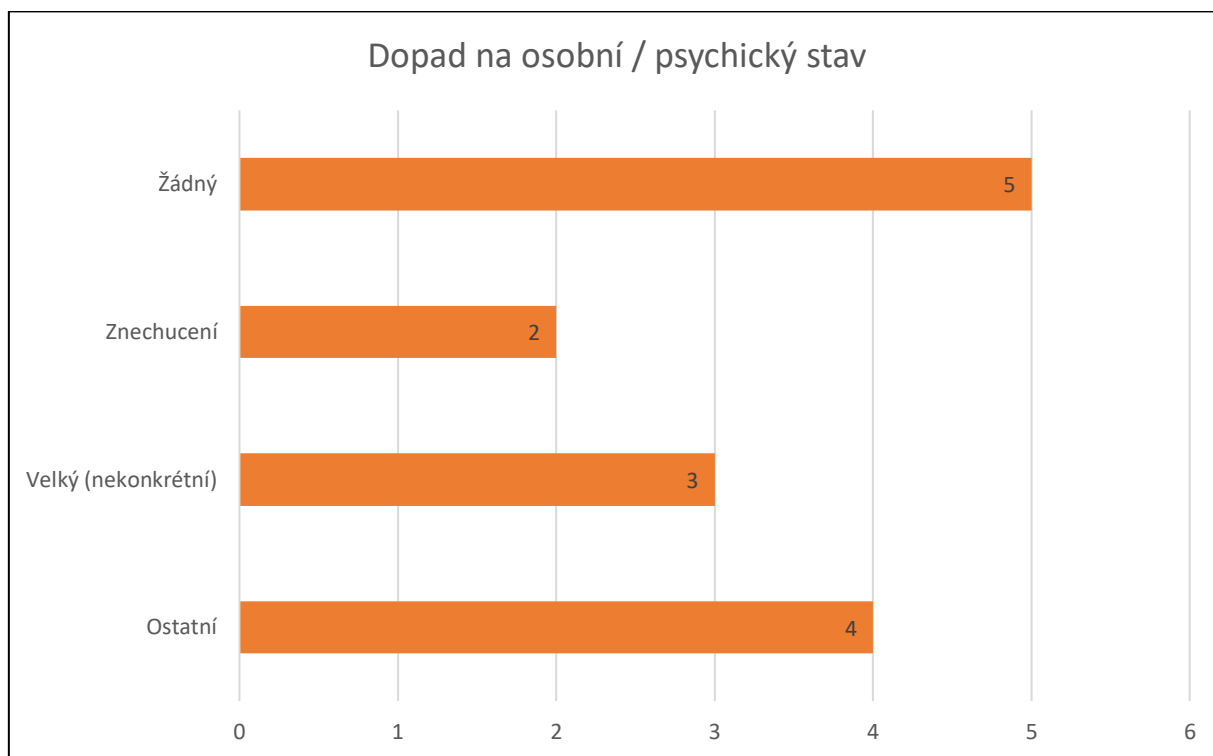
7 osob (50 %) konstatovalo, že dopad na jejich studium byl nulový. 21,4 % - tedy 3 studenti napsali odpovědi v duchu: „strach a odstup vůči danému vyučujícímu.“ Dva respondenty (14,3 %) dohnala osobní zkušenost se sexuálním obtěžováním až k ukončení studia a stejný počet konstatoval, že jim taková zkušenost způsobila ztrátu motivace.

Jedna z odpovědí zněla následovně:

„Dopad na mé studium nebyl žádný. Rektor a studijní oddělení vše bagatelizovali, i když se jednalo o více studentek.“

Otázka č.13 – Jaký byl dopad na Váš osobní či psychický stav?

Na otázku číslo třináct, stejně jako u předešlé otázky, odpovídalo čtrnáct respondentů (ti odpověděli v osmé otázce, že byli během vysokoškolského studia sexuálně obtěžováni ze strany vyučujícího. Odpověď byla otevřená.

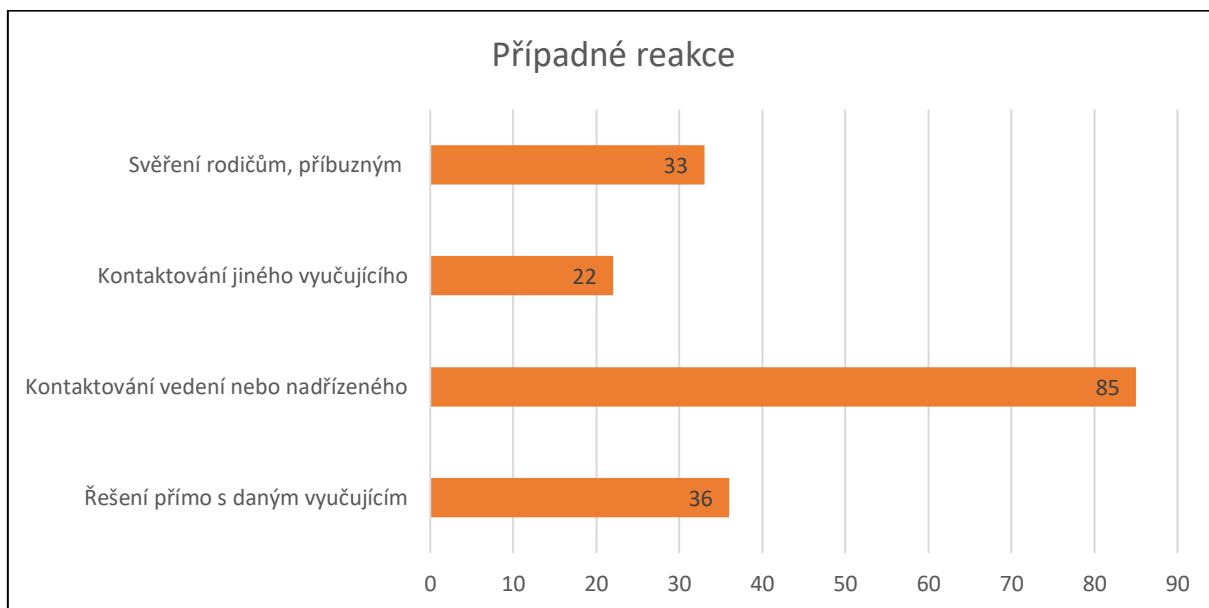
Graf č. 14 – Dopad na osobní či psychický stav obětí (vlastní šetření)

35,7 % (5 dotazovaných) nepocítila žádný dopad na jejich osobní, potažmo psychický stav. Dva studenti, tedy 14,3 %, odpověděli, že byli celou situací znechucení. Jako „velký“ dopad na osobní či psychický stav, bez větších podrobností, vyjádřilo 21,4 % (3 respondenti). Do položky „ostatní“ jsem zahrnul velmi specifické čtyři (28,6 %) konkrétní odpovědi:

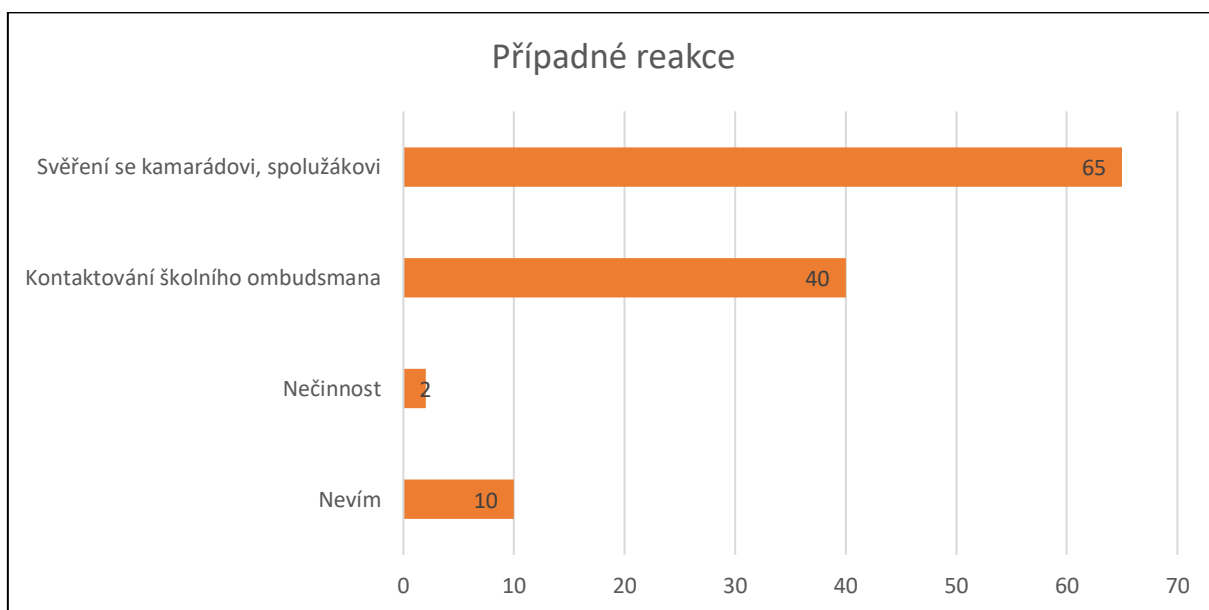
- Odolnost vůči šovinistům v technických oborech, větší lokty, větší průbojnost se ozvat;
- Zvýšená nervozita v přítomnosti starších mužů;
- Strach, že mi to může ovlivnit studijní výsledky;
- Nenávisť k oslovování typu „zlatíčko, miláčku.“

Otázka č.14 – Jak byste zareagoval/a, pokud byste se stal/a terčem sexuálního obtěžování ze strany vyučujícího?

Poslední otázka v dotazníku byla věnována respondentům, kteří v otázce číslo osm uvedli, že nikdy nebyli na vysoké škole osobně sexuálně obtěžováni ze strany pedagoga. Z nabízených možností mohli vybrat více než jednu.

Graf č. 15 – Případná reakce na sexuální obtěžování ze strany vyučujícího 1/2 (vlastní šetření)

Graf č. 16 – Případná reakce na sexuální obtěžování ze strany vyučujícího 2/2 (vlastní šetření)

Odeslaných odpovědí bylo celkem 293. Z toho 29 % (85 označení) bylo „kontaktování vedení nebo nadřízeného.“ Možnost „svěření se kamarádovi, spolužákovi“ měla 65 označení, což tvoří z celku 22,2 %. Volba „kontaktování školního ombudsmana“ byla vybrána 40krát, tedy 13,7 %. „Řešení situace přímo s daným vyučujícím“ mělo 36 označení (12,3 %). O tři označení méně, tedy 33 (11,3 %), mělo „svěření se rodičům, příbuzným.“ 22krát, což tvoří 7,5 %, byla vybrána možnost „kontaktování jiného vyučujícího.“ 3,4 % (10 označení) z celkového počtu bylo „nevím.“ Pouhá 0,7 %, tudíž 2 zvolené možnosti, byly „nečinnost.“

V porovnávaných dotaznících možnost „kontaktování školního ombudsmana“ nebyla. Zde byla do odpovědí zahrnuta, protože je to v současnosti dynamicky se rozvíjející institut, který, mimo jiné, slouží právě jako instance, na kterou se studenti a pracovníci vysokých škol mohou v rámci problémů (nejen) se sexuálním obtěžováním obrátit a požádat o pomoc.

Diskuse

V rámci diskuse bych rád porovnal svá zjištění s výstupy z let 2009 a 2013. Mezi nejzásadnější určitě patří zjištění v rámci otázky číslo 8, kde 10,4 % studentů uvedlo, že osobně zažilo sexuální obtěžování ze strany vyučujícího. Toto zjištění se dá považovat za alarmující. Pokud totiž daný výsledek porovnáme s výsledky z let 2009 a 2013, zjistíme, že se jedná o skutečně patrný procentuální nárůst a toto zjištění je považováno za nejzásadnější z celého dotazníku. Výstup Smetáčkové a Pavlíka totiž uvádí, že pouhá 3 % respondentů osobně zažila zmíněnou nepříjemnou zkušenost (Smetáčková, Pavlík, 2011, str. 384). V bakalářské práci od Hanzlíčkové (2013, str. 34) se k této otázce pozitivně vyjádřilo procentuálně podobné zastoupení, tedy 2 %. Podobný trend se projevil i v porovnání výsledků v rámci otázky číslo tři – 42,2 % dotázaných se domnívá, že se na jejich škole vyskytuje problém sexuálního obtěžování studentů či studentek ze strany vyučujících. V roce 2009 podobně odpovědělo pouze 16 % (Smetáčková, Pavlík, 2011, str. 384) a o čtyři roky později dokonce „jen“ 2 % (Hanzlíčková, 2013, str. 32). I zde je tedy patrný nárůst.

Neméně zajímavé výsledky vzešly i z otázky s pořadovým číslem sedm s následujícími výsledky: 48,1 % dotazovaných uvedlo, že znají osobně někoho, kdo zažil sexuální obtěžování ze strany vyučujícího během studia na univerzitě. Zjištění z roku 2009 konstatuje, že někoho takového zná až 80 %, přitom ale pouze 16 % uvádí, že se sexuální obtěžování na vysokých školách vyskytuje. Nutno dodat, že tento výzkum nepoložil explicitně otázku na sexuální obtěžování ze strany vyučujících, ale všeobecně. Nekonzistentnost těchto výsledků může být dána jistou konkrétní a abstraktní bariérou ve vnímání celé problematiky; vzhledem k obtížně uchopitelné definici a vysoce subjektivnímu výkladu, co vlastně sexuální obtěžování je, může docházet k potírání toho, co se ještě za sexuální obtěžování dá označit a co už nikoliv (Smetáčková, Pavlík, 2011, str. 384). Hanzlíčkové (2013, str. 34) z jejího výzkumu vyšla pouhá 2 % stejných odpovědí.

Důvodů, proč dochází k takové razantní změně v odpovědích respondentů, může být více. Samotná míra obtěžování může být v průběhu let na podobné úrovni, nicméně vzhledem k tomu, jak se v poslední době poměrně pravidelně objevují nové případy takto závažného chování (mnohdy i v médiích), je možné, že studenti jsou více obezřetní a lépe analyzují, co se děje kolem nich a samozřejmě jim samotným. Jinými slovy to, co by před deseti lety bylo bagatelizováno a mohlo by být vnímáno jen jako laškování, dnes je již považováno za regulérní

překročení hranice, kterého jsou si studenti vysokých škol už dobře vědomi a reflektovali to v odpovědích v mém dotazníku. S již zmíněnou medializací a v některých případech i skandalizací případů se pojí i druhý pohled na věc – očekával bych, že právě kvůli tomuto tlaku médií si budou vyučující mnohem více uvědomovat potenciální následky svého jednání a pochopí, že se doba proměnila.

Institut ombudsmana je stále poměrně novým prvkem na univerzitách, a tak dalším z cílů bylo zjistit, v jaké míře se na něj obrátili oběti sexuálního obtěžování, či jak moc by tento institut využily hypotetické oběti. K tomuto posloužily otázky číslo deset a čtrnáct. Mezi odpověďmi respondentů, kterým byla tato otázka položena coby obětí a těmi, kteří se měli vyjádřit pouze v hypotetické rovině, tedy sexuálně obtěžování ze strany pedagoga nebyli, je zásadní odlišnost. Zatímco zmínek o ombudsmanovi jako osobě, které se oběti svěřili, bylo nula, zmínek o tom, že by to byla v případě sexuálního obtěžování instance, na kterou by se studenti hypoteticky obrátili, bylo čtyřicet.

Původně jsem se domníval, že minimálně jedna oběť ombudsmana v otázce číslo deset zmíní, nicméně jako zdroj svěřeni posloužili převážně přátelé, spolužáci a rodina. Pravděpodobně to oběti nechtěly řešit oficiální cestou, anebo jejich univerzita či fakulta nemají post ombudsmana zřízený. Počet čtyřiceti zmínek (13,7 %) v rámci hypotetické situace potvrzuje již zmíněné – stále se jedná o většinou nově zavedená pracoviště a zástupci akademické obce se s tím teprve seznamují – ostatně 29 % zmínek by se případně obrátilo na nadřízeného či vedoucího pracoviště, na kterém by k sexuálnímu obtěžování docházelo. Zde by bylo zajímavé sledovat porovnání s již zmíněnými dotazníky z let 2009 a 2013, nicméně v té době ombudsmani na vysokých školách ani neexistovali, tudíž komparace zde, bohužel, není možná.

Další oblastí, na které se dotazníkové šetření zaměřilo, bylo subjektivní vnímání pojmu sexuální obtěžování. Proto byla studentům poskytnuta v otázce číslo čtyři možnost se vyjádřit v rámci otevřené odpovědi. Zde studenti odpověděli dle očekávání – nejčastěji zmínili verbální stránku (nevhodné poznámky, komentáře) a fyzickou (doteky, osahávání). Následně byli respondenti postaveni před řadu situací, které se dají klasifikovat jako sexuální obtěžování a museli vybrat, co podle nich do této kategorie spadá, či nikoliv. I zde je patrné, že narušování osobní zóny (pokus o tělesný kontakt, letmé dotyky) jsou jako takto závadné chování – 96 % respondentů tyto možnosti takto označili – vnímány nejčastěji. Šetření z roku 2009 explicitně nezmínilo tyto situace, avšak předestřelo situaci následující: Vyučující se letmo, avšak opakovaně, dotýká

studenta/ky (...). V situaci je zřejmá záměrnost fyzického kontaktu a dochází k narušování tělesné integrity studenta/ky. Tento scénář označilo jako sexuální obtěžování 67 % studentů (Smetáčková, Pavlík, 2011, str. 379). 70,5 % studentů, tedy podobně jako v prvním zmíněném šetření, odpovědělo i v roce 2013, nicméně je důležité dodat, že zatímco „pokus o tělesný kontakt přes odmítnutí“ označilo 85 %, u „letných dotyků“ to byla „pouze“ těsná většina (55 %).

Pasáž, která mne během psaní bakalářské práce velmi překvapila, bylo srovnání s univerzitami ve Spojených státech a tamní situace. Vzhledem k tomu, jak propracované jsou tamní univerzitní politiky, očekával bych malé procento studentů, kteří uvedou, že zažili sexuální obtěžování ze strany pedagoga, což, z mého pohledu, 7 % není. To samé platí o obtěžování studentů/ek ze strany jiných studentů v prostorách univerzitních kampusů. Výsledky si vysvětluji odlišným společenským a částečně i mentálním klimatem – americká společnost se dle mého dostala do fáze, kdy reaguje přehnaně podrážděně a přecitlivěle na podněty, které vůbec nemusí nést sexuální podtext, nicméně tamní společnost je tak vnímá (vpuštění ženy jako první do výtahu apod.). Tím ale samozřejmě nechci bagatelizovat zmíněná zjištění, naopak se domnívám, že to je závažný problém, který by se měl řešit na federální úrovni.

Závěr

Smyslem bakalářské práce bylo předložit teoretický rámec o sexuálním obtěžování na českých vysokých a středních školách, což byl stěžejní záměr teoretické části. V té byla daná problematika vysvětlena nejen za pomoci interpretace možných definic, které se odlišují, ale i objasnění ostatních pojmů, která jsou často zaměňována. Za přínosné považuji i srovnání univerzitních politik českých a amerických univerzit, z čehož jasně vyplývá, jak pozadu v oblasti prevence české školství je.

V rámci praktické části bylo hlavním cílem porovnat zjištění s výstupy z předchozích let. Obávám se, že trend je v tomto směru jasný a podložený daty, která jsou uvedena v předchozích stránkách. České vysokoškolské, ale i středoškolské prostředí je zkrátka zatíženo faktorem sexuálního obtěžování. Bohužel se to pak promítá jak do osobních životů obětí, které jsou v některých případech nuceny i zanechat studia, tak i do životů kolektivu a atmosféry, která by v ideálním případě měla studentům dodávat pocit bezpečí a jistoty během vzdělávacího procesu. Ačkoliv je sexuální obtěžování stále většinově vnímáno jen jako narušování osobní zóny či utroušení nevhodné poznámky, jedná se o mnohem komplexnější problematiku a je podstatné, aby se o tom diskutovalo, informovalo a aby se občané (tedy nejen zástupci akademické obce či žáci) v této oblasti vzdělávali.

V tomto ohledu považuji za důležité si uvědomit, že demokratická společnost v České republice je stále ještě mladá a v době, kdy v západním a svobodném světě vznikaly první zákony a normy, které se sexuálnímu obtěžování věnovaly, tuzemsko se nacházelo v situaci, kdy bylo sexuální obtěžování bagatelizováno a neexistovaly instance, které by se tímto problémem zabývaly. My, jako společnost, se z mého pohledu nyní nacházíme ve fázi jistého procesu, kdy se téma pomalu přestává stávat tabuizovaným a začíná se o něm hovořit, což je určitě důležitý krok vpřed.

Vzhledem k tomu, do jaké míry jsem se danému tématu věnoval, myslím si, že opravdu nejzásadnější je prevence; v tomto mohou pomoci i mimouniverzitní organizace, které mohou školit nejen personál, ale i předávat informace studentům. Ideální by bylo, kdyby se kurzy v tomto duchu promítly do celoživotního vzdělávání jedince a domnívám se, že s edukací by se mělo začít již od středních škol. Za důležitý milník považuji vznik ombudsmanských pracovišť na fakultách po celé republice. Buď tento úřad, na základě výstupu z praktické části,

velká část studentů stále pořádně neregistruje, je důležité, aby do budoucna hrál i v edukační oblasti roli – pokud se osoby, které tuto funkci zastupují, zhostí i role pořadatele přednášek a workshopů na toto téma, bude to významný krok ve vzdělávání, a tudíž i v řešení celé této problematiky.

Seznam použitých zkratek

AAUW	American Association of University Women
AZ	Antidiskriminační zákon
ČR	Česká republika
EEOC	Equal Employment Opportunity Commission
MIT	Massachusetts Institute of Technology
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development

Použité zdroje

Literatura

CAMERON, Peter, George JELINEK, Anne-Maree KELLY, Anthony F.T. BROWN a Mark LITTLE, 2011. *Textbook of Adult Emergency Medicine E-Book*. London: Elsevier. ISBN 978-0702049316.

HANZLÍČKOVÁ, Jitka, 2013. *Sexuální obtěžování na vysoké škole*. Pardubice. Bakalářská práce. Univerzita Pardubice. Vedoucí práce Mgr. Eva Hlaváčková, Ph.D.

PALUDI, Michele A., ed., 1996. *Sexual Harassment on College Campuses. Abusing the Ivory Power*. New York: State University of New York Press. ISBN 0-7914-2802-8.

SMETÁČKOVÁ, Irena, Petr PAVLÍK a Kateřina KOLÁŘOVÁ, 2009. *Sexuální obtěžování na vysokých školách: proč vzniká, jak se projevuje, co lze proti němu dělat: Příručka pro vedení vysokých škol a vyučující*. 1. vyd. Praha: Fakulta humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze. ISBN 978-80-87398-02-9.

VOHLÍDALOVÁ, Marta, ŠALDOVÁ, Kateřina a TUPÁ, Barbora, 2010. *Sexuální obtěžování ve vysokoškolském prostředí: analýza, souvislosti, řešení*. 1. vyd. Praha: Sociologický ústav AV ČR, v.v.i., ISBN 978-80-7330-184-2.

Elektronické zdroje

COOK, Sarah L., CORTINA, Lilia M. a KOSS, Mary P., 2018. What's the difference between sexual abuse, sexual assault, sexual harassment and rape? *THE CONVERSATION* [online]. 2018. [cit. 5.4. 2023]. Dostupné z: <https://theconversation.com/whats-the-difference-between-sexual-abuse-sexual-assault-sexual-harassment-and-rape-88218>

Definice CAN podle zdravotní komise Rady Evropy z r.1992, 1992. In: . Brusel.

Fact Sheet: Sexual Harassment Discrimination | U.S. Equal Employment Opportunity Commission. Home | U.S. Equal Employment Opportunity Commission [online]. [cit.

14.10.2022]. Dostupné z: <https://www.eeoc.gov/laws/guidance/fact-sheet-sexual-harassment-discrimination>

Fakulta tělesné kultury Univerzita Palackého v Olomouci, 2022. Prevence nevhodného chování. *Fakulta tělesné kultury UP* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 7.4. 2023]. Dostupné z: <https://ftk.upol.cz/prevence/>

HILL, Catherine a Elena SILVA, 2005. *DRAWING THE LINE: SEXUAL HARASSMENT ON CAMPUS*. [online]. Washington, DC: American Association of University Women Educational Foundation. [cit. 17.4. 2023] ISBN 1-879922-35-5. Dostupné také z: <https://www.aauw.org/app/uploads/2020/02/AAUW-Drawing-the-line.pdf>

Jihočeská Univerzita v Českých Budějovicích, 2021. Ombudsman Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. *Etická komise JU* [online]. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích [cit. 7.4. 2023]. Dostupné z: <https://www.jcu.cz/cz/univerzita/organy/eticka-komise-ju/ombudsman-jihoceske-univerzity-v-ceskych-budejovicich>

KŘÍŽKOVÁ HRONOVÁ, Milada, 2022. Ochránci práv vysokoškolských studentů jednali na UP. *Žurnál UP* [online]. [cit. 7.4. 2023]. Dostupné z: <https://www.zurnal.upol.cz/nc/zprava/clanek/ochranci-prav-vysokoskolskych-studentu-jednali-na-up/>

MAGNUSSON HANSON, Linda L., Anna NYBERG, Ellenor MITTENDORFER-RUTZ, Fredrik BONDESTAM a Ida E. H. MADSEN, 2020. Work related sexual harassment and risk of suicide and suicide attempts: prospective cohort study. *BMJ* [online]. [cit. 7.4. 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1136/bmj.m2984>

Masarykova Univerzita, 2022. Co je sexuální obtěžování?. *Sexuální obtěžování* [online]. Brno: Masarykova univerzita [cit. 7.4. 2023]. Dostupné z: <https://www.muni.cz/studenti/sexualni-obtezovani/co-je-sexualni-obtezovani>

MIT Policies, 2021. Policies and Procedures. *MIT Policies* [online]. Cambridge: Massachusetts Institute of Technology [cit. 6.4. 2023]. Dostupné z: <https://policies.mit.edu/policies-procedures/90-relations-and-responsibilities-within-mit-community/95-harassment#9.5.1>

New York University, Policies and guidelines, 2021. Sexual Misconduct, Relationship Violence, and Stalking Policy. *University Policies and Guidelines* [online]. New York: New York University [cit. 6.4. 2023]. Dostupné z: <https://www.nyu.edu/about/policies-guidelines-compliance/policies-and-guidelines/sexual-misconduct--relationship-violence--and-stalking-policy.html#consensualrelationships>

NUSSBAUM, Martha, 2021. Thoughts about sexual assault on college campuses. *BROOKINGS* [online]. The Brookings Institution [cit. 16.4. 2023]. Dostupné z: <https://www.brookings.edu/research/thoughts-about-sexual-assault-on-college-campuses/#footnote-1>

OECD, 2022. *Education at a Glance 2022: OECD Indicators* [online]. Paříž: OECD Publishing. [cit. 7.4. 2023]. Dostupné z: <https://doi.org/10.1787/3197152b-en>.

POSTRÁNECKÁ, Barbora, 2022. „Věci už se tolik netutlají.“ Přibývá univerzit, které mají vlastní ombudsmany. *Universitas* [online]. [cit. 7.4. 2023]. Dostupné z: <https://www.universitas.cz/tema/9636-veci-uz-se-tolik-netutlaji-pribyva-univerzit-ktere-maji-vlastni-ombudsmany>

SCHNEIDER, Beth E., 1987. Graduate Women, Sexual Harassment, and University Policy [online]. *The Journal of Higher Education*. **58**(1), str. 46-65. [cit. 6.4. 2023] Dostupné z: <https://doi.org/10.2307/1981390>

SMETÁČKOVÁ, Irena a Petr PAVLÍK, 2011. Obtěžování středoškolských studentek a studentů ze strany vyučujících [online]. *E-psychologie*, **5**(4), str. 11-29. [cit. 7.4. 2023]. ISSN 1802-8853. Dostupné z: <https://e-psycholog.eu/pdf/smetackova-pavlik.pdf>

SMETÁČKOVÁ, Irena a Petr PAVLÍK, 2011. Sexuální obtěžování na vysokých školách: Teoretické vymezení, metodologický přístup, výzkumné výsledky. *Sociologický časopis: Czech Sociological Review* [online], **47**(2), str. 361-386 [cit. 5.4. 2023]. ISSN 0038-0288. Dostupné z: https://sreview.soc.cas.cz/artkey/csr-201102-0006_sexual-harassment-at-universities-definition-methodology-research-results.php

Směrnice Evropského parlamentu A Rady 2002/73/ES: 32002L0073, 2002. In: . Brusel, Úřední věstník L 269. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=CELEX:32002L0073>

Stanford Administrative Guide, 2020. 1.7.1 Sexual Harassment. *1.7 Harassment & Discrimination* [online]. Stanford: Stanford University [cit. 6.4. 2023]. Dostupné z: <https://adminguide.stanford.edu/chapters/guiding-policies-and-principles/harassment-discrimination/sexual-harassment>

SUCHÁNEK, Radovan, 2010. Antidiskriminační zákon z roku 2009 – nová ochrana před nerovným zacházením [online]. *ACTA UNIVERSITATIS CAROLINAE – IURIDICA* 2. Praha, **56**(2), str. 119-137. [cit. 6.4. 2023]. Dostupné z: <https://www.cceol.com/search/viewpdf?id=278752>

ŠALDOVÁ, Kateřina, TUPÁ, Barbora a VOHLÍDALOVÁ, Marta, 2009. Sexuální obtěžování ve vysokoškolském prostředí: Zkušenosti zavádění politik v zahraničí [online]. *Gender a výzkum / Gender and Research*, **10**(1), str. 8-15. [cit. 5.4. 2023]. Dostupné z: https://www.genderonline.cz/artkey/gav-200901-0002_sexual-harassment-at-universities-the-experience-of-policies-introduced-abroad.php

Univerzita Karlova, 2023. *Sexualizované a genderově podmíněné násilí* [online]. Praha: Univerzita Karlova [cit. 6.4. 2023]. Dostupné z: <https://cuni.cz/UK-10836.html>

Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. Základní dokumenty UP. *Úřední deska: Univerzita Palackého v Olomouci* [online]. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci [cit. 7.4. 2023]. Dostupné z: <https://www.upol.cz/univerzita/uredni-deska/>

Vysoké školy v Česku studuje cca 300 tisíc studentů, klesá zájem o techniku, v kurzu je zdravotnictví [online], 2022. Praha: Český statistický úřad [cit. 7.4. 2023]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/vysoke-skoly-v-cesku-studuje-cca-300-tisic-studentu-klesa-zajem-o-techniku-v-kurzu-je-zdravotnictvi>

VOHLÍDALOVÁ, Marta, 2009. Komplexní pohled na problematiku sexuálního obtěžování na vysokých školách. *Gender a výzkum / Gender and Research*, **10**(1), str. 66-68. [cit. 6.4. 2023]. Dostupné z: https://www.genderonline.cz/artkey/gav-200901-0017_komplexni-pohled-na-problematiku-sexualniho-obtezovani-na-vysokych-skolach.php

Zákon č.198/2009 Sb., o rovném zacházení a o právních prostředcích ochrany před diskriminací a o změně některých zákonů (antidiskriminační zákon). Dostupné z: https://ppropo.mpsv.cz/pdf/zakon_198_2009.pdf

Jiné

MOJIKOVÁ, Veronika, vysokoškolská studentka ve Spojených státech amerických [ústní sdělení]. Ostrava, 16.4. 2023

Seznam obrázků a grafů

Obrázky

Obr. 1 – Frekvence zkušeností u vybraných projevů sexuálního obtěžování

Grafy

Graf č. 1 - Procentuální vyjádření vzorku respondentů

Graf č. 2 – Procentuální vyjádření věkových skupin respondentů

Graf č. 3 – Názory studentů na výskyt sexuálního obtěžování na VŠ, kde studují

Graf č. 4 – Jednotlivé typy chování a postoj respondentů 1/2

Graf č. 5 – Jednotlivé typy chování a postoj respondentů 2/2

Graf č. 6 – Osobní zkušenosti respondentů s uvedenými jevy 1/2

Graf č. 7 – Osobní zkušenosti respondentů s uvedenými jevy 2/2

Graf č. 8 – Poměr odpovědí studujících, zda znají spolužáka, který se setkal se sexuálním obtěžováním

Graf č. 9 – Osobní zkušenost respondentů se sexuálním obtěžováním

Graf č. 10 – Odpovědi studentů, zda se někomu svěřili

Graf č. 11 – Komu se oběti svěřili

Graf č. 12 – Proč se oběť nikomu nesvěřila

Graf č. 13 – Dopad na studium obětí

Graf č. 14 – Dopad na osobní či psychický stav obětí

Graf č. 15 – Případná reakce na sexuální obtěžování ze strany vyučujícího 1/2

Graf č. 16 – Případná reakce na sexuální obtěžování ze strany vyučujícího 2/2

Seznam příloh

Příloha č.1 *Přístup Ashvillské univerzity k sexuálnímu obtěžování zmíněném v sylabu semináře z chemie*

Příloha č.2 *Přístup Ashvillské univerzity k sexuálnímu obtěžování v sylabu předmětu zaměřeného na práci se zdroji*

Title IX and sexual misconduct

Title IX of the Education Amendments of 1972 prohibits sex discrimination against any participant in an educational program or activity that receives federal funds. The act is intended to eliminate sex discrimination in education. Title IX covers discrimination in programs, admissions, activities, and student-to-student sexual harassment. UNC Asheville's policy against sexual harassment extends not only to employees of the University but to students as well. If you encounter unlawful sexual harassment or gender based discrimination, please talk to any University Responsible Employee - which includes most faculty and staff - who will report the incident; contact Dr. Jill Moffitt, UNC Asheville's Title IX Administrator, at 232-5658; or report anonymously at <https://police.unca.edu/anonymous-report>. For more information regarding Title IX and resources concerning sexual harassment and its prevention please visit <https://police.unca.edu/about-title-ix>

All members of the University community are expected to engage in conduct that contributes to the culture of integrity and honor upon which the University of North Carolina at Asheville is grounded. Acts of sexual misconduct, sexual harassment, dating violence, domestic violence and stalking jeopardize the health and welfare of our campus community and the larger community as a whole and will not be tolerated. The University has established procedures for preventing and investigating allegations of sexual misconduct, sexual harassment, dating violence, domestic violence and stalking that are compliant with Title IX federal regulations. To learn more about these procedures or to report an incident of sexual misconduct, go to titleix.unca.edu. Students may also report incidents to an instructor, faculty or staff member, who are required by law to notify the Title IX Office.

Příloha č.1 – *Přístup Ashvillské univerzity k sexuálnímu obtěžování zmíněném v sylabu semináře z chemie*

Sexual Harassment and Misconduct:

All members of the University community are expected to engage in conduct that contributes to the culture of integrity and honor upon which the University of North Carolina Asheville is grounded. Acts of sexual misconduct, sexual harassment, dating violence, domestic violence and stalking jeopardize the health and welfare of our campus community and the larger community as a whole and will not be tolerated. The University has established procedures for preventing and investigating allegations of sexual misconduct, sexual harassment, dating violence, domestic violence and stalking that are compliant with Title IX federal regulations. To learn more about these procedures or to report an incident of sexual misconduct, go to titleix.unca.edu. Students may also report incidents to an instructor, faculty or staff member, who are required by law to notify the Title IX Office.

UNC Asheville Sexual Misconduct Policy (August 2021)

Příloha č.2 – *Přístup Ashvillské univerzity k sexuálnímu obtěžování v sylabu předmětu zaměřeného na práci se zdroji*